

DE WINTERKONING

1.	2019/2020	Hans Stapersma
3.	Excursie Lauwersmeer, 31-8-2019	Renie van der Werf
6.	'Kraanvogeltrek in de Diepholzer-Moorniederung'	Renie van der Werf
16.	Excursie Texel, 17-11-2019	Cees op den Velde
22.	Wist je dat.....?, deel 19	Jan Zweeris
24.	Korte berichten, deel 15	Jan Zweeris
27.	Dagboek Heemskerk, nr. 26	Jan Zweeris
29.	Euro Birdwatch, 05-10-2019	Hans Schekkerman
32.	Broedgevallen van Havik, duinen Castricum 2000-2019	Jos Vroege
38.	Kerk- en Steenuilen 2019	Henk Eenhoorn
40.	Jongerenrubriek "Het Winterkoninkje"	Jeugdleden
46.	Vogelbladen	Martine Kamminga
50.	Vogelwaarnemingen in Midden-Kennemerland, aug t/m okt 2019	Hans Schekkerman
67.	Lezingen & Excursies t/m 1 ^e kwartaal 2020	Commissie Lezingen & Excursies
72.	Nieuwe (jeugd)leden	Femie de Jager

Ik heb net zeker 10 minuten door het huis lopen ijsberen; om na te denken. Niet zozeer over onderwerpen die ik hier zou willen bespreken; dat staat voor mij al een tijdje vast. Maar veel meer over de manier waarop ik dat hier aan de orde zal stellen; de toon, het politieke gehalte, het vogelbelang, etc. Ik heb daarop besloten te proberen zo neutraal en objectief mogelijk te blijven maar wel de dingen bij naam te noemen.

Voor mij was 2019 het jaar van de stikstofdepositie. Ik leg u eerst kort en simpel de situatie uit. We hebben in Nederland nog wat natuur; ongeveer 11% van de oppervlakte van Nederland. Gemiddeld in Europa is dat rond de 20%, maar dat terzijde. Een deel van die 11% natuur vonden we zo belangrijk dat we (als “Nederland”) dat deel destijds aanmeldten bij Europa ter verkrijging van de zogenaamde Natura 2000 (N2000) status, de hoogste Europese beschermingsstatus voor natuurgebieden. Dat werd door “Europa” meestal ook gehonoreerd maar toekenning van die (door ons zelf) gewenste Natura 2000 status leidde ook tot instandhoudingsverplichtingen. Immers: noblesse oblige! Instandhoudingsverplichtingen voor bv. schrale milieus zoals de duinen vertaalden zich in meetbare grootheden zoals o.a. maximale hoeveelheden depositie van stikstof verbindingen per hectare N2000 gebied per jaar. Echter, die was en is in Nederland veel te hoog. Herkomst: vooral transport, industrie en de manier waarop we boeren. Teveel stikstof gaat ten koste van o.a. de (gewenste en verplicht in stand te houden) schrale milieu's in N2000, en daarmee de Biodiversiteit EN ook de kwaliteit van de lucht die u en ik inademen. Stikstofdepositie is schadelijk voor de Biodiversiteit maar ook voor ons! N2000 gebieden zijn zo indicatoren voor onze kwaliteit van leven. Nederland verzoon een truc, de PAS, maar Europa adviseerde vorig jaar dat dat niet de bedoeling was; het ging Europa toch om een échte aanpak van het probleem. Wij zijn in Nederland heel goed in het nemen van de maat van anderen maar regels gelden toch niet voor ons – toch?

De Nederlandse hoogste rechter oordeelde echter vervolgens dat de Nederlandse truc echt niet mocht. Leiden in last dus, want nu moet er echt iets gebeuren. De reactie op nationaal niveau is beschamend namelijk o.a. een voorstel om te komen tot een vermindering van het aantal en/of de omvang van de N2000 gebieden (nota bene door ons zelf aangevraagd!): geen indicator meer dus ook geen probleem meer! Struisvogelpolitiek van het hoogste gehalte; maar ondertussen het gaat wel om onze gezondheid!

Reacties op microschaal, bv bij het door de Raad van State op basis van de stikstofdepositie consequenties vernietigen van het bestemmingsplan afslag A9, zijn zo mogelijk nog onthutsender. Lokale politieke partijen uit de Heiloo-se coalitie zetten ons weg als “een handjevol milieuactivisten die overal tegen zijn” in paginagrote advertenties in lokale blaadjes. Wij zijn niet tegen een afslag maar vóór een fatsoenlijke natuurcompensatie in deze zaak. Heel Nederland ligt stil omdat we al jaren op de stikstof-depositie-pof leefden, maar de Vogelwerkgroep betreft “een handjevol milieuactivisten”?! Hoe rancuneus en misleidend kan je zijn? Omdat jullie als lokale overheid probeerden weg te komen met een door onze nationale overheid bedachte truc; ten koste van onze gezondheid! Diezelfde lokale overheid weigert overigens nog steeds ten ene male helderheid te verschaffen over hun stikstof-depositie berekeningen – ook na twee verzoeken op basis van de Wet Openbaarheid Bestuur! Om informatie te krijgen die gewoon beschikbaar hoort te zijn voor iedereen bij elk Bestemmingsplan proces; en controleerbaar en verifieerbaar hoort te zijn voor elke burger! Ik constateer dat burgerparticipatie door onze Overheden nog steeds en in toenemende mate gezien wordt als lastig en vervelend; hoe betrokken en bezorgd en ter zake kundig die vaak ook zijn. Het gaat daarbij echter wel om u en mij; het zou ook de primaire zorg moeten zijn van onze Overheid. Het lijkt echter veeleer te gaan om ego, drang naar het pluche en eigenbelang. In een democratisch proces hebben echter ook minderheden en anders-denkenenden hun rechten; al moeten die helaas te vaak worden afgedwongen via de rechter. Viva trias politica.

O ja, wat was eigenlijk ook alweer het vogelbelang in die afslag A9 zaak? Het ging en gaat ons om echte en tijdige natuurcompensatie voor het verlies van o.a. zeer goed weidevogelgebied, jaar-rond nestgelegenheid voor bv Buizerd en Boomvalk, en een aantal hectares NNN gebied.

Mensen, mijn excuus als dit voor u toch een erg scherp (en te lang) stukje is geworden maar het gaat mij om het belang van de Vogelwerkgroep: betrokken burgers die bereid zijn voor hun idealen te staan inclusief hun gezondheid (en daarmee die van iedereen). Ik voorzie dat dat ook in 2020 nodig zal zijn, misschien wel meer nog dan ooit! Dat alleen al geeft de Vogelwerkgroep bestaansrecht en toekomst. De rol van belangengroepen die zich – samen met of ondanks onze Overheid - inzetten voor het algemeen belang, kan niet onderschat worden!

Met die overtuiging wens ik u namens het hele Bestuur van de Vogelwerkgroep heel prettige feestdagen, een heel goede jaarwisseling en een heel gelukkig en voorspoedig nieuw jaar! En veel vogel-plezier!

Excursie Lauwersmeer, 31-08-2019

Renie van der Werf

Het KNMI beloofde prachtig weer, waarneming.nl beloofde leuke soorten. De excursie werd geleid door Huub Huneke (veel dank!). Ook de inbreng van allesweter Kees Roselaar mag niet onvermeld blijven (ook veel dank!). Ondanks deze gunstige omstandigheden waren er slechts in totaal 7 deelnemers. Deze lage opkomst is weer een indicatie van een algemene, neerwaartse, trend. Wij (de excursiecommissie) hebben geen idee wat de oorzaken hiervan zijn. Om het nog erger te maken: wij konden geen deelnemer bereid vinden een verslag van deze excursie te maken, ook al zo'n neerwaartse trend.

Genoeg gezeurd. Het positieve nieuws is dat het een ongelooflijk rijke en aangename excursie was, in een prachtig gebied, met héél veel mooie soorten. Om de thuisblijvers toch te laten weten wat ze gemist hebben, hebben we besloten een samenvatting te geven van de belangrijkste waarnemingen.

De route om het Lauwersmeer was, zoals gebruikelijk, 'met het licht mee': startend bij *Hoek van de Bant* (NW), vervolgens o.a. *Jaap Deens Gat*, *Achter de Zwarten*, *Ezumakeeg-Zuid* (kijkhut, stond geheel droog) en eindigend bij *Ezumakeeg Noord*. Allemaal prachtige locaties.

Hieronder de lijst van de belangrijkste waargenomen vogelsoorten:

Turkestaanse Klauwier ♀	Grauwe Klauwier	Tapuit
Koekoek	IJsvogel	Oeverzwaluw
Engelse Kwikstaart ♂	Baardman	Zeearend
3 ex Visarend	2 ex Wespendif	Bruine Kiekendif
19 ex Reuzenstern	Grote Zilverreiger	30 ex Casarca
170 ex Lepelaar	Waterral	Kleine Strandloper
Kemphaan	Kanoet	Bosruiter
Kluut	Oeverloper	Witgat
18 ex Zwarte Ruiter	Rosse Grutto	500 ex Goudplevier
250 ex Bontbekplevier	Watersnip	
En: een Albino Witte Kwikstaart (geheel wit, zoiets blijft merkwaardig!).		

Voor een volledige lijst zie:

https://waarneming.nl/user/view/17270?q=&akt=0&g=0&from=2019-08-31&to=2019-08-31&prov=0&z=0&sp=0&gb=0&method=0&cdna=0&f=0&m=K&zeker=O&month=0&rows=20&only_hidden=0&zoektext=0&tag=0&plum=0&page=2

Beste thuisblijvers, misschien toch spijt...?

Turkestaanse Klauwier
(let op rood-bruine bovenstaart)

Foto: Ronald Sunnotel

Kleine Plevier

Foto: Bob de Vries

Waterral

Foto: Bob de Vries

Excursie 'Kraanvogels Diepholzer-Moorniederung', 1/3-11-2019

Dag-verslagen door Martine Kamminga en Femie de Jager, en een 'ornithologisch' verslag door Kees Roselaar; samengevoegd door Renie van der Werf.

Deze excursie was primair gericht op het ervaren van de slaaptrek van Kraanvogels, Kolganzen en Rietganzen in het gebied van de 'Diepholzer Moorniederung', ten N.O. van Osnabrück. Rond zonsondergang verzamelen deze vogels zich massaal in hun slaapgebied, rond zonsopkomst vertrekken ze weer naar hun foerageergebieden. Een spectaculair gebeuren!

De excursie, onder leiding van Hans Stapersma, vond plaats in het weekend van 1 t/m 3 november. De groep telde 16 deelnemers: 7 dames en 9 heren. Een deel van de groep logeerde in 'Hotel Wiedemann' in Wagenfeld, een ander deel in het naburige 'Hotel Centraal'. De verzorging, in beide hotels, was uitstekend! Het transport vond plaats met twee (huur-) personenbusjes.

De weersvooruitzichten waren niet gewoon slecht, maar abominabel. Maar, zoals je verderop kan lezen, we hebben héél erg veel geluk gehad.... Al met al werd het een zeer geslaagde excursie, getuige onderstaande verslagen.

Vrijdag 1 november

Martine Kamminga

Het miezerde. Het was koud. 's Morgens rond een uur of negen verzamelden de eerste deelnemers zich bij het station van Castricum om plaats te nemen in de twee busjes. Aanvankelijk was er nog even een klein misverstand over waar de busjes precies zouden staan, mede door het feit dat alle parkeerplaatsen achter het station bezet waren. Maar uiteindelijk vond iedereen zijn plek. We haalden nog wat mensen op uit Uitgeest, en de pret kon beginnen.

Ik vermeld niet wat we onderweg zagen. Dat staat wel gedetailleerd in het verslag van Kees Roselaar.

Na een pauze, vlakbij de grens, bereikten wij rond een uur of drie 's middags onze hotels in Wagenfeld. Nadat we onderling de kamers hadden verdeeld, gingen we rond een uur of vier naar de uitkijktoren.

Wat was het er druk! En dat met die regen. Verkeer ging daar af en aan, auto's moesten slompen langs de vele vogelkijkers. De toren zelf had

drie etages, maar die waren allemaal vol bezet. Na een tijdje afwachten, kwamen de eerste groepjes Kraanvogels overvliegen om neer te strijken in de natte moerassen in de verte, waar mensen niet mogen komen. Eten doen ze overdag op de omringende maisakkers. Vlak voordat het helemaal donker werd kwam er ineens een enorme golf Kraanvogels over, al trompetterend, in lange rijen of in V-formaties. Altijd weer een pracht gezicht en gehoor.

Grote groep Kraanvogels

Foto: Bob de Vries

Later kwamen de Rietganzen. Niet minder indrukwekkend. Rond 7 uur waren we weer terug bij hotel Wiedemann, waar we een heerlijke Italiaanse of vegetarische maaltijd kregen. Op tijd naar bed.

Zaterdag 2 november

Martine Kamminga

Kwart voor verdikkeme 6 weer op. Gauw een 'Snelle Jelle' en een kop thee of koffie naar binnen gewerkt en half 7 bij de auto's. Drizzel drizzel regen, niet helder, maar minder koud. Op naar de toren. De bovenverdieping was weer bomvol met Kraanvogelfanatici (zijn wij ook), maar wij konden ons een verdiepinkje lager posteren en hadden evengoed een mooi uitzicht.

Bij het lichter worden, vlogen er steeds meer groepen Kraanvogels en Riet- en Kolganzen naar hun foerageerplekken. En echte grote explosie van vogels, zoals men in andere jaren wel gezien had, was er niet. Dat zal wel aan het weer gelegen hebben. Veel jongen waren er dit jaar ook niet groot geworden, vertelde iemand.

Kraanvogels

Foto: Marjorie Janse

Door de droge zomer was er weinig voedsel, en werden er veel jongen opgegeten door vossen.

Wat we aan kleiner grut zagen, was trouwens ook best interessant. Kees zag 6 Waterpiepers overvliegen. Ooit gehoord van Waterpiepers? Ondergetekende niet, maar Kees dus wel. En er vloog een Blauwe Kiekendief over. We konden hem mooi een tijdje volgen. Opeens landden er zo'n 20 Kramsvogels en een Koperwiek in een bessenstruik beneden. Al kwetterend deden ze zich tegoed aan de bessen, en verdwenen weer zo snel als ze gekomen waren. In de verte vlogen twee Zeearenden.

Rond kwart voor negen hield de regen op en wij gingen een zijpad in lopen. Nog één keer kwam er een koppeltje Kraanvogels over. De uitgeslapen exemplaren. Weer een Zeearend.

Zeearend

Foto: Jan van Leeuwen

In een boom zat een Smelleken! Een mannetje. Een prachtige waarneming.

Het gebied daar heeft veel last van Berkenopschot. Berken en Elzen zuigen veel vocht uit de bodem, terwijl men het gebied juist vochtig probeert te houden. Er worden dus van tijd tot tijd gebieden afgegraven om de bodem schraal en vochtig te houden. Verder zet men schapen in, om de vergrassing tegen te gaan. Overal zagen we Pijpenstrootje en een enkel polletje heide. Die schapen zijn er dus hard nodig. Ze worden enthousiast beschermd door honden op de boerenerven, want de wolf heeft zich niet ver daar vandaan gevestigd.

Om 10 uur stapten we weer de auto's in, om naar het Rehdener Geestmoor te gaan. De zon brak door, en het werd zelfs warm. Onderweg

zagen we een Klappekster op een draad zitten. Een tweede vloog eronder langs. Ze steggelden wat met elkaar. Het werd helemaal feest toen wij in de voorste auto een Groene Specht onder een boom zagen wegduiken, en een Gaai en Koolmezen in een tuin zagen fladderen. Hier een daar plukjes Kraanvogels op de velden, maar met weinig jongen. Die kon je herkennen aan hun bruine kop, en in de vlucht aan hun hoge Prrie-geluid. Marian van Leeuwen had een goede app op haar telefoon, waarmee je ook de vluchtoepjes van vogels kon beluisteren. Fazanten werden ook gezien onderweg, en veel Roeken en 4 Reeën.

Om half 12 kwamen we aan bij het Rehdeners Geestmoor, waar we naar een kijkhut gingen lopen. Een afstand van 4 kilometer door open land. Enkelen bleven achter bij de auto, omdat het een behoorlijke wandeling van in totaal 8 kilometer ging worden. Maar met dat onverwacht lekkere weer was dat geen straf. Al aan het begin werden we verwelkomd door Groenlingen en Ringmussen die van struik naar struik vlogen.

Onze groep verspreidde zich een beetje. Ik liep op met Hans en Ries, die zo aardig was om mijn telescoop te dragen. Heel fijn, want het is toch best een sjouw. Ineens zag Hans héél in de verte een Buizerd en een roofvogel die daar niet op leek: een Rode Wouw! Een tijd lang volgden we hem, zoals hij rond de windmolens in de verte vloog, zwenkend en wiegelend, heen en terug. En het klapstuk van de dag: een Klappekster, vlakbij, in een boompje. Wat een mooi gezicht. Even vloog hij weg, dan ging hij weer in dezelfde boom zitten. In de verte klonk het lage Orrk van een Raaf.

Aangekomen bij de kijkhut, werd de lucht grijs, en begon het licht te regenen. Nadat we er gescholen hadden en wat gegeten, besloten we dezelfde weg terug te lopen, want de hele wandelroute afmaken zou te lang duren. De zon brak weer door en aangekomen bij de auto's, kregen we enthousiaste verhalen van de achterblijvers over, jawel, de Rode Wouw, die precies boven hun hoofd zijn vliegshow ten beste had gegeven!

Op de velden in de buurt van de uitkijktoren bij Wagenfeld, stonden er honderden Kraanvogels en Rietganzen, op veilige afstand van het weggetje. We konden daar echter niet uitstappen, omdat er ook ander verkeer was en we de vogels niet wilden storen. Bob zag de eerste Torenavalk.

De avond viel. In het purper-roze licht van de zonsondergang zagen we de Kraanvogels terugkeren naar hun rustplaats. Nog één keer een enorme groep Riet- en Kolganzen, en onze tweede dag zat erop.

De groep

Foto: Marjorie Janse

We aten weer bij Wiedemann en de vegetariërs deden een grote ontdekking: dat je gnocchi ook als stuitbal zou kunnen gebruiken, wat we natuurlijk niet deden, want we zijn netjes opgevoed.

Zondag 3 november

Femie de Jager

In het donker, in alle vroegte, vliegt er een Uil voor de auto langs. Vóór zeven uur staan we paraat, langs een smal weggetje, iets oostelijker van de uitzichttoren. Gisteravond hadden we een prachtige zonsondergang, en ik hoopte heel erg op een mooie zonsopkomst vandaag, maar helaas, het is bewolkt en het miezert. We horen nog geen Kraanvogels en Ganzen maar wel veel honden blaffen, af en toe lijkt het wolvengehuil, vanaf een boerderij: de Schäferhof (later verzoekt de boerin ons vriendelijk om weg te gaan, we mogen hier niet staan, en ze vertelt dat er een wolvenkudde op 20 km. afstand is). Ik bereid mij erop voor om weer lang te wachten, net als gistermorgen, maar al snel vliegen de eerste dertien Kraanvogels over gevolgd door kleine groepjes. De Kol- en Rietganzen vliegen al in grote

groepen over. Daarna volgen grote groepen Kraanvogels, Marian hoort de eerste jongen piepen. Om 7.39 uur meldt Marian bij de waarnemingen dat er al 2000 zijn overgevlogen! Je ziet ze omhoogkomen, eerst in een 'rommelige formatie', dan formeren ze zich als Ganzen in een mooie V-vorm, en daarna in één lange sierlijke lijn, waarbij de poten van de eerste, bijna de kop van de volgende in de lucht raken. Vervolgens golft de lijn sierlijk en prachtig. Het is een fascinerend en magisch gebeuren, hier draagt ook zeker het mooie oer-geluid aan bij. Soms zie je even geen Kraanvogels, maar hoor je wel dat prachtige geluid wat heel ver draagt. We zien ze ook landen voor bosschages, kort foerageren en dan weer opstijgen. Ik ben onder de indruk, en voel me dankbaar dat ik dit gebeuren mag meemaken. Meerdere Reeën worden gespot en aan kleine vogels: 2 Graspiepers, Roodborst, Martine herkent twee Geelgorzen, Gaai en twee Pimpelmezen.

Als dit machtige spektakel is afgelopen gaan we richting hotel voor het ontbijt en stoppen onderweg bij foeragerende Kraanvogels: 40 redelijk dichtbij, we kunnen ze in rust bewonderen en de jongen onderscheiden. Nog meer foeragerende Kraanvogels. In een veldje ernaast heel veel Houtduiven, enkele Holenduiven en een Grote Bonte Specht.

Bij het ontbijt wordt gemeld dat er twintig Roeken zijn en twee Gaaien. Het ontbijt en de koffie smaken heerlijk, en de bediening is weer heel vrolijk! De stemming is hilarisch, grappen over eieren, leeftijd, enz. vliegen over tafel.

Om 11.00 uur hebben we ingepakt, de zon schijnt en we gaan richting Dümmersee, alvast richting huis. We zijn even fout gereden en komen uit bij de inmiddels bekende Moordamm, en rijden die nu helemaal over: een mooie rit! Onderweg een oud vrouwtje Torenavalk (volgens Kees), veel Roeken en wat Kauwtjes. We rijden door een prachtig boerenlandschap: de boerderijen liggen ver uit elkaar, soms rommelige erven, veel prachtige goudgele Berken, ik hou van dit landschap! Torenavalk, Sperwer, tien man Fazant, Buizerds en nog enkele (laatste?) Kraanvogels.

Vlaktbij de Dümmersee komen we bij een informatiecentrum voor Bevers, Otters, Wezels, enz., hier vlaktbij een natuur-tuintje met 5 Groenlingen bij een voedersilo, Huismussen, Ringmussen en een 'zielige' man Fazant die mank wegloopt. Tijdens een mooie wandeling tussen heel oude Knotwilgen naar de kijkhut een Grote Bonte Specht, 50 Grauwe Ganzen, eindelijk twee Wilde Eenden en, heel ver weg, veel Kokmeeuwen. De kijkhut kijkt uit over de weilanden met veel Kolganzen en een Zilverreiger, maar dit was niet de bedoeling. Bij het wachten op de anderen vertelt Marian een spannend verhaal over het ontstaan van de Dümmer Bergen met een boze reus en

dwergeren die hem plagen; de reus werd zo boos dat hij aarde en stenen in de lucht gooide.

Met de auto gaan we naar de goede kijkhut die over de Dümmersee uitkijkt, en direct ziet Hans een Zeearend, rustend in een boom. De opwinding is groot en wordt nog groter als Martine een Klapekster in de Wilgen ziet en een tweede Zeearend over het water richting ons vliegt. Prachtig te zien, de Ganzen worden gealarmeerd, maar het blijkt vals alarm: De Zeearend wijkt af. Pontische Meeuw en Grote Zaagbekken, Blauwe Reiger, Torenvalk, Zilverreiger en een prachtige blauwe lucht! Het weer is helemaal opgeklaard!

We verzamelen ons bij de busjes voor de terugreis. Maar eerst worden Hans, Renie en Marian heel hartelijk bedankt voor dit geweldige weekend, en Jan van Leeuwen voor het rijden. Jan Zweeris verwoordt dit mooi. Tot de grens genieten we nog van het mooie landschap met de prachtige herfstkleuren en in Nederland.....regent het weer zoals bij de aanvang van het weekend. Ook met het weer hebben we duidelijk geboft!

Verslag van Kees

Kees Roselaar

Renie: Kees doet niet aan 'sfeerverslagen' zoals hierboven, hoewel hij wel degelijk bijdraagt aan die goede sfeer. Bijna gewoontegetrouw heeft Kees ook nu een 'sfeerloos', maar weer héél volledig en gedetailleerd, verslag gemaakt.

Alle tijden hieronder in wintertijd.

1 nov 2019. Zwaar bewolkt, nevelig, de hele dag miezer- of motregen, koude NNO-wind 3, 3-9°C, zicht nog redelijk in Nederland, matig in Duitsland, grijs en erg nat op de Moordamm van het Rehdener Geestmoor, al donker om 16:45.

Route. Vertrek Castricum 09:47, Uitgeest 10:05, na 195 km pauze bij Raststätte De Poppe onmiddellijk achter de Nederlandse grens in Duitsland (12:16-12:54), oostwaarts over A30 voorbij Osnabrück tot een afslag een paar km na Bünde (weg 239), en over Lübbecke noordwaarts tot Wagenfeld, aankomst 14:55. Kamers opzoeken en spullen uitpakken; vertrek naar de Moordamm van het Rehdener Geestmoor om 15:45, aldaar 16:00-17:00.

Gezien. Onderweg Nederland: 60 Krakeend, 6 Knobbelswaan en 10 Smient Castricum, 1 Grote Zilverreiger en 3 Kievit plasjes Uitgeest,

Torenavalk, 3 Aalscholver en 4 Grote Zilverreiger omgeving Naardermeer, 2 Buizerd Naarderbos, 35 Knobbelzwaan, 1 Zwarte Zwaan en 1 Buizerd Eempolder, 30 Roek en 40 Holenduif bij Voorthuizen, 1 Buizerd bij Garderen, 2 Wulp, 30 Grauwe Gans en 300 Kolgans langs de IJssel bij Deventer, 1 Buizerd bij Holten, 6 Roek bij Rijssen, 1 Gaai bij 'De Lutte'.

Onderweg Duitsland: Houtduif, 2 Buizerd, Kauw, Zwarte Kraai, 20 Grauwe Gans overvliegend, 2 Knobbelzwaan (tot Rheine), 1 Stormmeeuw en 1 Blauwe Reiger (Lübbecke), 1 Vink, 2 Merel, 150 Spreeuw, 2 Fazant, en 1 Grote Zilverreiger (iets N van Rahden)

Moordamm Rehden Geestmoor: ca. 600 Kraanvogel en 200 Toendrarietgans invallend. Door het donkere weer waren we mogelijk te laat aangekomen om massale trek te zien (16:00 schemerig, 17:00 pikdonker), of door de nevel is een deel van de avondtrek ons ontgaan. Totaal vandaag 33 vogelsoorten, incl. heenreis

2 nov 2019. Half bewolkt, vrij zonnig, helder; wind zuid, zwak; 6-14°C; bewolking soms donker en dreigend, maar alleen een korte bui rond 16:00 toen we net in een kijkhut zaten.

Route. Opstaan 06:30, vertrek hotel 07:00, in kijktoren Moordamm 7:10-09:40; ontbijt en koffie in hotel 10:05-11:15, een zoektocht naar de Kulturdamm langs de Wagenfelder/ Oppenweher Strasse en In den Alten Kuhlen leidde tot noordpunt van Oppenweher Moor 11:15-11:50; lange wandeling langs/door de noordoost-, oost- en zuidostrand van het Oppenweher Moor tot aan een kijkhut aan de zuidzijde v.v. 11:50-16:15 [nagemeten op Google Earth: 't was echt 2 x 4 km, en niet meer, maar wel op nogal ruige paden; tip: parkeren op parkeerplaats aan eind van weg 'Am Schafstall', dan is de route 2 x 1,2 km tot de kijkhut; bij de kijkhut was trouwens niets te zien]; op de Moordamm van het Rehden Geestmoor van 16:25-17:40 (roze avondluchten met prachtig langsvliegende Kraanvogels).

Gezien. Rehden Geestmoor in ochtend: 1980 uitvliegende Kraanvogels (piek 07:43-08:50), 950 uitvliegende Rietgans (piek 07:15-07:25); rond 08:15 vijf opvliegende Blauwe Kieken van slaappleats, hoog opklimmend en door naar zuid, en twee Zeearenden heen-en-weer vliegend. Verder wat trek van Spreeuw, Koperwiek, Kramsvogel, Sijs (naar zuid) en 10 Nijlgans (naar west); ter plaatse 5 Waterpieper, 2 Graspieper, 2 Buizerd, erg mooi poetsend in een berkje 1 adulte man Smelleken, 1 Sperwer, Fazant, Roodborst en Merel. Op de terugweg van het Moor naar het hotel: twee Klapksters mooi bijeen op een telefoondraad langs de weg, 1

Groene Specht, 1 Torenvalk, wat Houtduif, en 480 foeragerende Kraanvogels. Bij het hotel: Kauw, Roek, Pimpelmees, en Vink. Bij de zoektocht naar de Kulturdamm: 2 Torenvalk, 2 Gaai, 5 Koolmees, 1 Witte Kwikstaart, 6 Blauwe Reiger, 70 Kolgans, 500 Rietgans en 150 Kraanvogel. Bij de wandeling door het Oppenweher Moor: 30 Ringmus, 6 Groenling, 25 Vink, 2 Graspieper, 1 Roodborst, 1 Merel, 4 Buizerd, 6 Pimpelmees, 1 Boomkruiper, 1 Klapekster, 1 Blauwe Kiekendief, 2 Raaf en, last but not least, 1 Rode Wouw. Rehden Geestmoor in de namiddag: ca.1500 Kraanvogels (piek 16:15-16:45), 500 Rietgans (piek 17:15-17:40), 2 Raaf, en roepende Groenpootruiter.

Totaal vandaag 38 vogelsoorten.

3 nov 2019. Het weer als gisteren, dus prima, aardig wat zon en weinig wind, vooral 's middags, maar vanaf het bereiken van de Nederlandse grens om 16:45 stromende regen die in de avond niet meer ophield (hulde aan de chauffeurs, want lastig rijden in regen en donker op drukke snelwegen).

Route. Op telpost op oost-weg pad zuid van Rehden Geestmoor 06:55-08:21; foeragerende Kraanvogels kijken op de hoek van de Düversbrucher Strasse en de Burlager Strasse 08:30-09:10; in het hotel inpakken en afrekenen 09:20-11:00; rondje per auto over Moordamm, N 239, weg 'An der Loge' bij Rehden en Düversbrucher Strasse, en daarna gelijk westwaarts door naar de dorpjes Burlage en Marl tot het bezoekerscentrum van de Dümmersee 11:00-12:00; wandeling vanuit het bezoekerscentrum over het weidegebied van het Ochsenmoor 12:00-13:15, en in de kijkhut aan de zuidzijde van de Dümmersee van 13:30-15:05. Daarna via A1 en A30 naar huis; bij de grens 16:45 (even in de file bij Osnabrück), stop met koffie iets oost van Enschede 16:55-17:20, aankomst station Uitgeest 19:20, station Castricum 19:40.

Gezien. Dwarsweg zuid van Rehden Geestmoor: ca. 250 Kraanvogels en 600 Rietganzen mooi laag over (maar de bulk passeerde verder west, te ver om goed te tellen), 2 uilen in het donker vlak voor de auto (qua kleur en formaat waarschijnlijk Ransuil), 2 Geelgors, wat Ringmussen, 1 Roodborst, 1 Kramsvogel, 1 Ekster (de eerste tijdens ons verblijf in Duitsland), 2 Keep, 2 Gaai, 3 Koperwiek, 1 Merel, 1 Torenvalk, 1 Klapekster, 6 Ree en veel enorme blaffende herdershonden bij de Schäferrei. Hoek Düversbrucher Strasse: 350 foeragerende Kraanvogel, soms mooi dichtbij en zelfs met enige juvenielen (erg schaars dit jaar door droge zomer in centraal en noord-Europa), 100 Houtduif, 1 Grote Bonte Specht, roep Veldleeuwerik en 1 Buizerd. Hotel: 20 Roek, 1 Huismus (de

eerste: klaarblijkelijk schaars rond Wagenfeld), Kool- en Pimpelmees, Vink. Rondje Moordamm en langs de weg tot Marl: 10 Fazant, 5 Torenvalk, 4 Buizerd, vrouw Sperwer, 20 Huismus en veel Ringmus (boerderij aan weg 'An der Loge' bij Rehden). Ochsenmoor: 40 Ringmus, 25 Huismus, 8 Groenling, 2 Grote Bonte Specht, 40 Fazant, 50 Grauwe Gans, 3000 Kolgans, 3 Ekster, 4 Gaai, 2 Wilde Eend, 20 Kokmeeuw, 5 Grote Zilverreiger, 2 Kievit, 5 Buizerd, 2 Torenvalk, 1 Raaf, en diverse Kauw, Zwarte Kraai, Roodborst en Sijs. Kijktoren Dümmersee-zuid: 2 Zeearend erg mooi, 1 Grote Mantelmeeuw, 8 Pontische Meeuw, 300 Wilde Eend, 10 Kuifeend, 8 Wintertaling, 4 Grote Zaagbek, 2 Smient, 1 Pijlstaart, 5 Aalscholver, 2 Gaai, 1 Grote Bonte Specht, Winterkoning, Kool- en Pimpelmees, en 1 Klapekster in het rietmoeras. Totaal vandaag 50 vogelsoorten, en totaal voor de drie dagen inclusief heenreis 67 soorten.

Excursie Texel, 17-11-2019

Cees op den Velde

Zondag, 17 november 2019 was de jaarlijkse excursie naar Texel, altijd een favoriete excursie, al viel de belangstelling een beetje tegen. Het vroege tijdstip, de hele dag en de temperatuur weerhouden blijkbaar velen van de club om mee te gaan, maar ja, je kunt nu eenmaal niet om 14:00 uur met de boot, heel Texel bekijken en weer om 15:00 uur terug. Niet verstandig, want van Texel gaat menig vogelhart sneller kloppen, het is wel één van onze belangrijkste vogelgebieden, oh wee, gij kamervogelaars! We waren met 9 personen, 2 vrouwen en 7 mannen, ongeveer de verhouding van de Chinese bevolking.

Na vertrek om 07:15 vanaf station Castricum, richting het noorden, waar onze allesweter, Kees Roselaar, nog even opgepikt moest worden, de N9 op richting Den Helder, door het vroege landschap met mist en opkomende zon, op zich al een mooi ritje door de velden. Op tijd bij de boot, waar de toegangspoortjes met het e-ticket altijd een uitkomst zijn, je kunt zo doorrijden, de boom gaat zelf uitnodigend open, alsof Texel op je wacht. Heerlijk rustig 's morgens vroeg, misschien 20 auto's en rustig bij de balie voor de eerste koffie van die dag. Een verrassing op het autodek was wel dat zowel de auto van Hans als van mij niet meer wilden reageren op de afstandsbedieningen; schijnt meer voor te komen door interferentie van al het ijzer en signalen aan boord - gevolg was dat Hans in de auto bleef om op de niet-afgesloten auto's te passen. We brachten hem wel koffie!

Onze eerste stop was aan het einde van de Amaliaweg, afslag 3 vanaf de pont naar het noorden, waar buitendijks een geweldig mooie lagune is aangelegd, alleen voor onze vogels; mensen en andere soorten zoogdieren mogen hier niet komen. Paradijsjes voor de vogels, zeker voor de toekomst, wanneer alles meer begroeid zal zijn, evenals het stukje binnendijks van dit gebiedje. Maar wat een zand is hier gestort om zowel de dijken te verhogen alsook nieuwe dijken aan te leggen in de Waddenzee.

Lagune, buitendijks

Foto: Cees op den Velde

Een Kleine Zilverreiger stond ons al slapend op te wachten, met in de lagune veel soorten, Lepelaar, Kleine Mantelmeeuw, Dodaars, Wilde Eend, Tureluur, Scholekster, Tafeleend, Krakeend, Kluut, Bonte Strandloper, Goudplevier, Zilverplevier, Zilvermeeuw, Brilduiker, Kuifeend, Kokmeeuw. Kees (natuurlijk) zag nog in een flits een Houtsnip boven de dijk voorbijvliegen.

Binnendijks ook nog een mooi stukje water met eilandjes voor onze gevederde vrienden, Bergeend, Wilde Eend, Wintertaling, Smient, Grauwe Gans, Rotgans, Kolgans, Slobeend en ook 2 prachtige Watersnippen, verscholen tussen het riet, maar in de telescopen mooi te zien, evenals

een Baartmannetje. Verscholen onder een struik met rozebottels nog een mooi Waterhoentje op een tak, z'n grote poten goed zichtbaar.

De volgende stop was naar Den Burg, waar een Struikrietzanger al de hele week gesignaleerd wordt, tot grote opwinding bij veel (collega) vogelaars. Op de boot vielen de vele vogelaars al op, smoesend over bzzzzz, Struikrietzanger, bzzzzz. Ter plaatse al veel apparatuur aanwezig met daaraan vastgebonden veel soorten vogelaars. Auto's vol met stoere mannen, scheurend door een woonwijk op zoek naar het wonder. Je zal ze maar in je achtertuin vinden, niet mijn ding. Maar ja, toch maar even kijken, Bob wilde de vogel aan zijn collectie toevoegen, Hans bleef in de auto, Renie met z'n lengte achter de massa, Femie met haar (mindere) lengte vooraan.

De gids van Lars Jonsson geeft het al aan: "opvallend kleurloos", groenachtig zweem op de stuit. Dit te-midden van een 'groenachtige' struik, niet te vinden. Wel hoorden we af en toe heel zacht *tjek*, bij opwinding *sjek-tsj* en bij verontrusting *trrr.*, precies volgens het boekje. Ik ben nu de trotse bezitter van een foto met alleen een pootje, wel nog een Grote Bonte Specht en Gaai en een enkele Ekster. De Struikrietzanger hoort in Zuid-Azië thuis in de winter, gauw daar maar naar toe. We begrijpen best de opwinding, het vogeltje is hier nog maar zelden gesignaleerd, maar om na al dit soort waarnemingen, met z'n allen in de auto's er naartoe te scheuren, midden in een slapende woonwijk, is op z'n minst bedenkelijk, maar ja, daar denken de soortenjagers (twitchers) anders over.

Na deze enerverende belevenis, op naar het echte werk, genieten van de natuur en verwonderen over wat je tegenkomt. Naar Waalenburg over de Westerboersweg, waar natuurmonumenten een prachtig gebied gecreëerd heeft, waarbij ook een paar boerderijen opgekocht zijn om een aansluitend geheel te maken. Ook weer een paradijs voor de talrijke vogels en voor de vogelaars, 2 of 3 mooie (betonnen) uitkijkpunten, die het hele gebied overzien. De bedoeling is om hier ook het waterpeil aanzienlijk te verhogen om het gebied nog meer op te waarderen. Hier zie je duidelijk dat de natuurcompensatie voor alle dijkverzwaringen serieus uitgevoerd is en dat Texel er veel aan doet om de naam als vogelparadijs hoog te houden, al zal hier het economische en toeristische belang een rol gespeeld hebben. Veel vogels die eerdergenoemd zijn, met als extraatje, 4 Kemphanen, Kievit, Kolgans, Houtsnip, Kramsvogel, Koperwiek, Oeverpieper?, Brandgans en Nijlgans (mooie vogel, die veel weerstand oproept ??) en niet te vergeten, een mooi Smelleken op een paaltje in het veld en een groep Holenduiven.

Op naar de Slufterweg om het zuidelijke gedeelte van de Slufter te bewandelen. Waar het begin van de dag nog wat somber was, kwam hier, op het moment dat wij de paden betraden, de zon door. Wat wil je nog meer. De eerste telescoop stop was meteen raak, een 10-tal Strandleeuweriken. Voor mij de eerste keer voor de lens, prachtige vogeltjes met hun gele koppen. Op de weg hierheen hoorden we ook duidelijk Veldleeuwerik.

Strandleeuweriken

Foto: Cees op den Velde

Boven de duintoppen duidelijk 3x Blauwe Kiekendief, samen of achterna gezeten door een groot vrouwtje? Slechtvalk?. Buizerd en Torenvalk bekeken het tafereel vanuit hun standplaats op de diverse paaltjes.

In de poelen voor het strand nog een mooie man Eidereend, baltsend, maar geen vrouwtje te zien. Dodaars en Bonte Strandloper met nog zwarte buik, volgens Renie in de war vanwege het zomerkleed. Scholekster, Drieteenstrandloper, Tureluur, Smient, Rotgans, Lepelaar, Zilverplevier, Wulp, Bergeend. Hans ontdekte nog een Rosse Grutto. Aalscholver, Wilde Eend, Bontbekplevier, Zilvermeeuw, Tureluur, Blauwe Reiger.

Prachtig gebied, maar wel weer loslopende- honden en ouders, die het drooggevalen gedeelte een ideaal voetbalgebied vinden voor hun
De Winterkoning 55 (1)

nageslacht (vogels, hoe bedoelt u?), maar ja, de wereld is niet alleen voor de vogelaars. Op de terugweg Merel, Zwarte Kraai, Groenling (gehoord) Graspieper, zowaar een Roodborst, Pimpelmees, Koolmees, Heggenmus en nog een duidelijk roepende Waterral.

Op naar het volgende uitkijkpunt aan de Oorsprongweg, waar IJsgors en Vink gesignaleerd waren, wel Putters, Fazant, Vink en Veldleeuwerik, helaas geen IJsgors. Vanaf het uitkijkpunt een mooie Wulp, prachtige Pijlstaarten, Tureluurs, Bergeend, Kokmeeuw en een enkele Zilverplevier.

Het was inmiddels 15:00 uur en langzamerhand moesten we weer aan de terugweg denken. Eerst nog even langs de watertjes aan de Hoornderslag, waar een Carolina-eend zat. Prachtige eend, maar we mogen deze niet meetellen, volgens Kees een ontsnapte exoot. We zitten volgens Bob al op 73 soorten vandaag, een mooie score, benieuwd naar de eindlijst. Ook zou hier nog een Blauwvleugeltaling zitten; Bob dacht het vrouwtje, met de witte stip bij de snavel, gezien te hebben.

Op naar ons altijd mooie einddoel, de Mokbaai en de Horspolders. In de Mokbaai een heel grote groep Goudplevieren, Wulpen, Tureluur, met ver weg nog een mooie Europese Flamingo (alleen mooi te zien in de telescopen). Hans bleef nog even zitten met de mooie ondergaande zon in de rug en de hoop dat de Goudplevieren in een mooie gouden wolk zouden opvliegen. De rest van de groep ging nog even op weg naar de meertjes in de Horspolders, die, zoals gewoonlijk, weer gevuld werden met veel Slobeenden, blijkbaar een gewild gebied voor deze eenden, die ook nog aangevuld werden met honderden ganzen, die daar op het water de nacht gaan doorbrengen, veilig voor hun predatoren. Als toetje vloog hier nog een Sperwer over, gespot door Marian. In de meertjes meerdere Kleine Zilverreigers, Nonnetje, Meerkoet en op de achtergrond Grote Zilverreiger. Terug bij de Mokbaai, nog een mooie wolk met 24 Watersnippen die cirkelden boven de baai en gelukkig ook nog dichterbij kwamen voor een redelijke foto.

Watersnippen boven de Mokbaai

Foto: Hans Stapersma

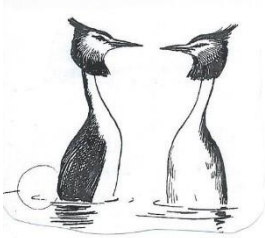
Nog even snel langs de Petten, waar ook altijd wat te zien is. De schemer viel al in, maar toch nog een Torenvalk, Buizerd, Sperwer, Wulp, Berg-eend, Nijlgans, Kauwtjes en weer honderden Grauwe Ganzen, op weg naar hun slaappleats. Altijd indrukwekkend, met veel lawaai overvliegend.

Snel naar de boot van 17:00 uur. De parkeerplaats stond alweer tot vak 14 vol, anders dan 's morgensvroeg is het 's avonds een drukte van jewelste. De auto's konden deze keer wel op slot en allemaal naar boven, de drukte van het restaurant in, waar we elkaar snel kwijtraakten; Jan Baart werd nog aangesproken door een zekere Peter met de vraag: 'bent u een broer van Cees Baart', u lijkt zo op hem, heb Cees ontmoet in Noorwegen op het eiland Runde.

Kleine wereld, die vogelaars!

Wist je dat.....?, deel 19

Jan Zweeris

De Huiszwaluw/ Delichon urbicum

1. hij een compacte zwaluw is met een korte gevorkte staart
2. ze een hogere vleugelslagfrequentie hebben en met een meer fladderende vlucht vliegen dan andere zwaluwen
3. ze tijdens de vlucht regelmatig glijpauzes houden op rechte gestrekte vleugels
4. bij abrupte zwenkingen de witte onderzijden en de witte plek op de bovenzijde van de stuit goed zichtbaar zijn
5. ze luidruchtig zijn, vooral in kolonies, met een vrijwel onophoudelijk babbelend getjirp
6. ze op grotere hoogte jagen dan Boerenzwaluwen en veel minder gebonden zijn aan vee
7. ze dagelijks ongeveer negenduizend insecten vangen
8. dat neerkomt op vijf miljoen per paar per seizoen
9. de habitat uit plaatsen bestaat, waar vooral open gebied is met groot open water dat grenst aan menselijke bebouwing, zoals lintdorpen, gemalen, boerderijen en bruggen
10. de grootste kolonies zich dan ook bevinden in het IJsselmeergebied
11. in 2014 het aantal broedparen in Nederland met circa 110.000 stabiel tot licht stijgend was
12. het aantal kolonies toen 1168 was, met gemiddeld 27 nesten
13. plaatselijke oorzaken van achteruitgang veelal moedwillige verstering door sloop, gevelreiniging, renovatie en schilderen in een donkere kleur van het houtwerk van gebouwen en schuren zijn
14. ze overwinteren in de tropische regenwouden van tropisch West- en Zuidoost-Afrika, onder andere in Congo en Kameroen
15. ze daar jagen boven de boomtoppen en daar ook de ruiperiode doorbrengen
16. waarschijnlijk slapen in de lucht, net als Gierzwaluwen
17. onvoldoende bekend is waar ze precies overwinteren en waar ze slapen
18. onderzoek met geolocators, zoals bij de Boerenzwaluwen, daar wellicht meer kennis over kan verschaffen
19. de Huiszwaluw van oorsprong een klifbewoner is

20. het nest tegen een verticale wand strak tegen overhangende bescherming wordt gebouwd, zodat slechts een nauwe ingang aan de bovenzijde overblijft
21. ze eigenbouw prefereren boven kunstnesten
22. ze vaak witte zwevende veertjes vangen voor de bekleding van de nesten en die ook ontsmettend blijken te werken
23. Huiszwaluwen dragers zijn van bloedluis en malaria
24. jongen van eerdere legfels soms helpen met het voeren van latere legfels
25. predatie van jongen op het nest nogal eens gebeurt door Eksters, Gaaien, Grote Bonte Spechten en Kerkuilen
26. na het uitvliegen Boomvalken en Sperwers de predatie overnemen
27. ook veel verkeersslachtoffers zijn
28. omdat Huiszwaluwen in de lucht foeragerende insecteneters zijn, ze gevoelig zijn voor extreem weer
29. plotseling invallende kou tijdens de trek of in de broedtijd desastreuze gevolgen kan hebben
30. in 1974 miljoenen zwaluwen verrast werden door slecht weer bij de Alpen
31. honderdduizenden verzwakte zwaluwen toen met vrachtwagens en vliegtuigen naar Zuid-Europa zijn getransporteerd

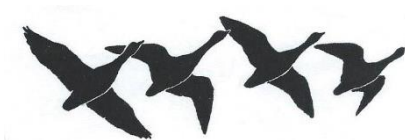

Huiszwaluw

Foto: Cees op den Velde

Korte berichten, deel 15

Jan Zweeris

2019 een goed Tapuiten jaar in drie bolwerken

In Aekingerzand steeg het aantal broedparen van 28(2018) naar 42(2019). In de Duinen van Den Helder van 25(2018) naar 42(2019) en in de Eierlandse Duinen Texel van 29 naar 37. Ook de productie van jongen was dit jaar hoog: normaal 5 tot 6 eieren, dit jaar 7. Het tweede legsel was ook hoger: Den Helder 14 legsels. De meeste jaren is een tweede legsel een zeldzaamheid. Er was nauwelijks predatie door het gaas voor de nestingang, de laatste twee jaar. Dit jaar zijn er al meer dan 200 jongen uitgevlogen, dubbel zoveel als in de meeste andere jaren. Aan het Noord-Hollands Duinreservaat gaat de opleving voorbij. Daar zijn nog maar een paar broedparen. De oorzaken van dit succes zijn de ongewone droogte van vorig jaar, waardoor veel gras doodging. En dat waren weer prima foerageer omstandigheden dit voorjaar.

Ook het Noord-Hollands Landschap leverde zijn bijdrage. Een aantal delen werden gehopperd (zeer kort gemaaid). Toch blijft het lage aantal konijnen zorgwekkend. Komende jaren.....? Sovon vogelonderzoek Ned.

Vier soorten Flamingo's in Nederland

De Europese; de grootste/ zeer licht roze, soms bijna wit/ poten en snavel roze met een kleine zwarte punt. **De Chileense;** vaak echt roze/ grijze poten met roze knie en tenen/ licht roze snavel met zwarte punt. **De Caribische;** komt heel weinig voor/ knal oranje/ poten en snavel als de Europese. **De Kleine Flamingo;** de dwerg onder deze vogels/ zeldzaam/ bijna geheel roze/ rode poten en snavel met een kleine zwarte punt.

Het broedeiland ligt vlak over de grens bij Winterswijk in het Zwillbrocker Venn, een nat gebied vlak over de grens bij het Gelderse Groenlo. Het zijn ontsnapte vogels en hun nakomelingen, die oorspronkelijk uit Zuid-Europa komen. Ze overwinteren in de Grevelingen Van mei-juli zijn ze in de broedkolonie. Daarna zwerven ze meestal in groepjes in het Lauwersmeergebied, Langs de Friese kust, in de uiterwaarden van de IJssel, in het Veluwemeer-gebied.

Vogelbescherming

Flamingo's in Zeeland

Foto: Cees op den Velde

Moerassterns

Er zijn drie donkere sterns, die meestal in moerasgebieden broeden: Zwarte-, Witvleugel - en Witwangstern. Alle drie nauw verwante donkere sterns. Het zijn alle drie zomergasten in Europa, die overwinteren in Afrika. De Zwarte zoeken in de trektijd de grotere wateren op. De Zwarte zijn eigenlijk donkergrijs met zwart in kop en snavel. De Witvleugel is zeer zeldzaam. De vleugels zijn zeer licht van kleur, onderbroken door zwarte rug en zwarte op een Visdief of Noordse Stern lijkend in zomerkleed. Ze hebben alle drie een nauwelijks gevorkte staart. Het Zuidlaardermeer gebied bij de stad Groningen is een bekend broedgebied. In de trektijd zijn ze te vinden in waterrijke gebieden.

Vogelbescherming

Wisent en zangvogels

Op het eerst gezicht....? Uit onderzoek is gebleken dat het wisenthaar favoriet is bij zangvogels voor het maken van nesten in plaats van mos en ander plantaardig materiaal. In het leefgebied van de Wisenten bestond 74% van het nestmateriaal uit plantaardig materiaal (Kraansvlak). In de Kennemerduinen (zonder Wisenten) was dat 97%. Wisenten haar isoleert goed, is wollig en zacht in vergelijking met haar van andere grote grazers. Als in het vroege voorjaar de Wisenten hun vacht verliezen, zijn de zangvogels in de weer met nestbouw. Is er invloed op het broedsucces?

Zomertortels beschermen

De Europese Commissie heeft bekend gemaakt dat Frankrijk en Spanje de Zomertortel beter moeten beschermen. Een ingebrekestelling-procedure is gestart. Voor het voortbestaan van de Zomertortel zijn deze twee landen van cruciaal belang. Binnen de Europese natuurregels zijn lidstaten verplicht ervoor te zorgen dat populaties van vogelsoorten niet instorten, zoals nu wel het geval is met de Zomertortels in beide landen. In Spanje worden ieder jaar 700.000 Zomertortels afgeschoten. Frankrijk zou toestemming geven om er 30.000 af te knallen, dit jaar. En dat met een duif die kwetsbaar staat op de Europese en wereldwijde Rode Lijst van bedreigde soorten. Europa heeft voor de Zomertortel een speciaal actieplan ontwikkeld. In ons land heeft Vogelbescherming op eigen initiatief een start gemaakt met de uitvoering van het internationale actieplan.

De Kleine Mantelmeeuw

Deze heeft zich pas minder dan 100 jaar geleden als broedvogel in Nederland gevestigd, in 1926. Drie paartjes hebben zich toen gevestigd op Terschelling. Nu zijn ze als broedvogel zelfs tweemaal zo talrijk als de Zilvermeeuw. Oppervlakkig gezien lijkt hij op een Zilvermeeuw met een donkere mantel en gele poten. Hij heeft echter slankere vleugels, waardoor hij wendbaarder is in de vlucht en dus de Zilver te vlug af bij het voedsel verzamelen. In de zomer zie je ze vaak vliegende mieren vangen, Zilvers doen dat zelden. Aan de kust komen ze het meest voor, waar ze broeden in kolonies vaak gemengd met Zilvers. Maar ze broeden tegenwoordig ook in West-Nederland en hier en daar in weilanden en op daken.

Brandganzen: Trekken of Blijven?

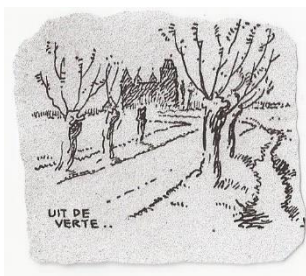
De Brandganzen die in Nederland overwinteren passen zich aan de stijgende temperaturen in hun Arctische broedgebieden. Door onderweg minder tussenstops te maken voltooien ze de 3000 km lange tocht sneller dan vroeger. Uit onderzoek blijkt dat ze daar helaas niets mee opschieten. Door de uitputtende tocht moeten ze lang bijtanken op de toendra. Pas als ze aangesterkt zijn, kunnen ze gaan broeden. Tegen de tijd dat de jongen uit het ei komen en gaan eten, is de Arctische voedselpiek al over zijn hoogte punt heen. Veel jongen zijn hierdoor niet sterk genoeg om de ouders te volgen naar de overwinteringsgebieden. Sommigen hebben een oplossing gevonden voor dit probleem. Ze trekken helemaal niet meer naar de Arctische gebieden, maar broeden in de gematigde streken. Nu kunnen de wetenschappers trekkers en blijvers gemakkelijk onderzoeken op de verschillen.

Wulpenjacht

De Franse Raad van State heeft een jachtverbod uitgevaardigd, nadat de Franse minister van Milieu afschot van 6000 Wulpen had goedgekeurd, tot grote ergernis van de Franse Vogelbescherming LPO. Deze organisatie legde de zaak voor aan het hoogste orgaan in Frankrijk. Voor Nederland is dat ook van groot belang, omdat een groot deel van onze Wulpen overwintert in dat land. In heel Europa is de populatie ingestort. In Nederland sinds de jaren 90 met meer dan 40%

Dagboek Heemskerk, nr. 26

Jan Zweeris

Landgoed Marquette

Nog een aanvulling op de vorige Winterkoning. Het paartje IJsvogels heeft drie broedsels voortgebracht. Het eerste en tweede leverden elk twee jongen op. Het derde zelfs vier. Zo is de schade van vorig seizoen weer redelijk gecompenseerd. Ook in de IJmond waren er 2 of 3 broedsels. In het Molenbos is een Groene Spechtesignaleerd.

Twee Buizerdpaartjes hebben elk voor twee jongen gezorgd. De beide nesten lagen aan verschillende kanten van het Marquette Bos. Een aan de ziekenhuis kant en de andere aan de achterkant van het afgesloten gedeelte. Met de drie jonge en twee ouders Haviken zijn de predatoren wel sterk vertegenwoordigd in dit gebied. Van de Blauwe reigers en Lepelaars die op enkele nesten zijn geconstateerd zijn geen resultaten waargenomen. Wel de ganzen op het eiland in het Steenstra Park hebben enkele jongen grootgebracht. Dat geldt voor de Brandganzen en de Grauwe Ganzen. Zoals ieder jaar hebben de Meerkoeten weer twee jongen grootgebracht.

De Waterberging

Joop Zuiderwijk zag in het weiland een tamelijk grote witte vogel (met een zwarte achterkant en een zwarte hals) met een stevige naar beneden gebogen donkere snavel. Een Ibis dus. En nog wel een Heilige Ibis. Later waren er nog enkele meldingen. Namens de VWG kwam deze waarneming op Waarneming.nl. De herkomst? Vermoedelijk een exemplaar uit Frankrijk. In 1976 is de soort daar geïntroduceerd. Sinds 1993 heeft de broedpopulatie zich daar sterk uitgebreid. De jaarlijks in

Nederland waargenomen exemplaren zijn vermoedelijk afkomstig van de Franse populatie. Inmiddels broeden ze ook in ons land.

Foutje. Ook Huub Huneke had deze vogel gezien door zijn verrekijker. Hij was helemaal wit. Helemaal witte Ibissen komen voor in Noord- en Zuid Amerika. Dus een Witte Ibis. Hoe de vogel hier terecht gekomen is? In de ANWB Vogelgids komt geen Witte Ibis voor. Ik heb ze gezien in Florida en Zuid Afrika.

Verder wordt De waterberging/Noorderveld drukbezocht door grote groepen Grauwe Ganzen en Kolganzen. Ook groepen Kieviten en Goudplevieren komen hier regelmatig. Verschillende soorten eenden en steltlopers zijn er ook te bekijken. De heemskerkse "Laurentius" Slechtvalk zoekt ook hier naar prooi. De beste plek om de vogels te kunnen spotten, is het zijstraatje van de Noorder Maatweg, aan de rand van de woonwijk. Ook aan de slootkant van het bosje in het Rendorp park is een goede plek. Daar heb je de zon in de rug.

Het Dorp

Enkele kleine groepen Spreeuwen zijn op doortocht over het dorp getrokken. Van de drie Slechtvalken is er nog maar een af en toe te zien op het kruis van de toren. Voor de rest weinig te melden. De Kauwen, Halsbandparkieten, Zilvermeeuwen, Eksters, Mussen en Turkse Tortels vullen ons ecosysteem, aangevuld met enkele Roodborsten en schaarse Merels. In de vaarten en grachten de normale bevolking van Meerkoeten, Knobbelzwanen met pubers en hier en daar een enkele Waterhoen met z'n wipstaartje en gele snavel met rode bles. Bij de eenden zijn de Wilde het meest vertegenwoordigd. Soms een paar Kuifeenden en een enkele Krakeend en bij uitzondering een Grote Zaagbek. Ver buiten het dorp, bij de zee-duinen, trekvogels uit het noorden in grote en kleine groepen, zoals Sijzen en Goudhanen. En dan ook nog een andere trekker, dichtbij in mijn eigen tuin, die nog nectar en stuifmeel vindt om op te vetten; de prachtige Atalanta, met fluweelzwart en oranje in de vleugels. De hier geboren generatie gaat op weg naar het zuiden waar zijn grootouders vandaan komen. Hoe .....?

Voor de meeste lezers zal de *Euro Birdwatch* een bekend fenomeen zijn: op die dag worden op honderden plekken in heel Europa trekvogels geteld. Hoofddoel van dit al meer dan 20 jaar gehouden evenement, in Nederland georganiseerd door Vogelbescherming, is om (media-) aandacht te vestigen op het fenomeen vogeltrek en de enorme aantallen vogels die in het najaar onderweg zijn. Onze VWG doet steevast mee met een telpost achter de zeereep aan het einde van de Grote Veldweg (vanuit camping Bakkum). De vaste bewoners van de trektelpost in het Vogelduin verhuizen die ochtend 500m naar het noorden, waar bij de fietsenrekken meer ruimte is voor tellers en belangstellenden.

In het verleden was het nogal eens slecht weer op de - natuurlijk lang van tevoren vastgelegde - dag van de *BirdWatch*, maar de afgelopen twee jaar waren de omstandigheden prima. Deze 5^e oktober hadden we extra mazzel. Niet alleen was het zonnig met een licht oostenwindje, dit volgde ook nog eens op een natte en winderige week. Op vrijdag hilde orkaan Lorenzo zelfs nog de hele dag tranen met tuiten om het teloorgaan van zijn stormkracht, en ook de zondag verregende deels. Maar de zaterdag was genieten voor de ruim 17 deelnemers en de passerende gasten.

De ochtend begon windstil met een beetje mist, die echter al gauw oploste. De verwachtingen waren hooggespannen: grote drommen vogels zouden in dit mooiweergaatje hun dagenlang opgekropte trekdrang de vrije vleugel laten. Na een goede start met een vroege Sneeuwgorst, 16 Kruisbekken en een Grote Pieper bleven de aantallen echter achter. In het eerste uur werden maar zo'n 1000 passerende vogels weggetikt op de handtellers, waarvan ruim 600 Spreeuwen. Vooral Vinken (80) en Graspiepers (75) kwamen maar mondjesmaat door, terwijl die in begin oktober gewoonlijk de hoofdmoot van de trekkers vormen. Na anderhalf uur trok de wind echter aan tot ZO3, en prompt begonnen we steeds meer en grotere groepen te zien. Allicht vlogen die eerder te hoog om te worden opgemerkt maar duwde de tegenwind ze nu omlaag. Dat maakte het verschil tussen 1000 en 5000 vogels per uur!

De diversiteit was groot. Over de hele ochtend registreerden we maar liefst 70 verschillende soorten trekkers (zie de lijst hieronder), met daartussen 'krenten' zoals enkele groepjes Lepelaars, een late Boomvalk, 2 Slechtvalken, 2 Grote Piepers en zelfs een Siberische Boompieper. Dat soort bijzonderheden moet je eruit halen op de roep, en we laten tegenwoordig een geluidsrecorder meelopen om lastige determinaties achteraf te kunnen verifiëren. Deze keer heb ik de gehele opname eens

thuis nageluisterd en dat leverde nog een paar *specials* op die we in het veld hadden gemist: een derde Grote Pieper, een Roodkeelpieper en zelfs een (echt zeldzame) Bosgors. Ook, of misschien ook wel juist, met een hele groep waarnemers hoor je dus bepaald niet alles...

Voor de meeste aanwezigen nog aansprekender dan deze krenten waren echter twee heel gewone soorten: Gaai en Sijs. Gaaien uit Midden-Europa waren op drift dit najaar, dat moet wel iets met voedselgebrek (eikels?) te maken hebben. Maar terwijl twee weken eerder al recordaantallen werden gezien over telposten in Oost- en Midden-Nederland, bleef het langs de kust stil. Nu vlogen er echter ook over ons duin groepen Gaaien zuidwaarts. De losse verzamelingen langs-flappende vogels werden met enthousiasme begroet, vooral die van 32. Maar de soort van de dag werd Sijs. Het telpostrecord dat op 249 vogels stond werd deze ochtend bijna 25 keer zo hoog gezet, naar 6130. Groep na groep passeerde, meestal laag, compact en snel, soms wat hoger in een breed front, alsof het Vinken waren. Hun ijle [kwetter-roepjes](#) en heen en weer schietende vlucht zorgden voor een 'elektrisch' effect. Op een mooi moment kruisten 120 Sijzen de baan van een grote groep Spreeuwen: verkeerschaos in de lucht...

Gaandeweg de ochtend werd onze telpost voor kortere of langere tijd bezocht door toevallige voorbijgangers en een paar mensen die over de *Birdwatch* hadden gelezen via krant of website. Deze passanten werden opgevangen en van uitleg voorzien door Huub Huneke, Cees Baart en enkele anderen, terwijl een ander deel van de groep zich concentreerde op het tellen. Op deze plek is daar ook mooi de ruimte voor. Om 12:30 hielden we het voor gezien; de ruggen werden stijf van het staan en de trek begon wat af te nemen. Alleen de sijzen vlogen nog stevig door. Uiteindelijk bleken we nog wat te vroeg te zijn vertrokken, want in de middag kwam nog een stroom van tientallen Buizerden op gang. Nu ja, die tellen we dan maar bij de volgende *Birdwatch*.

*Totale aantallen gepasseerde vogels, telpost Grote Veldweg, 5-10-2019.
7:30 – 12:30. Aanwezig: Ruud Altenburg, Cees Baart, Rob van Bemmelen, Gerard Brinkman, Dick Dekker, Age Niels Holstein, Huub Huneke, Karin, Peter Jongejans, Hans Kuperus, Peter Mol, Remco Oosterlaar, Mark Res, Jorg Schagen, Hans Schekkerman, Hans Stapersma, en passanten.*

Sijs	6131	Holenduif	23	Goudplevier	2
Spreeuw	4521	Lepelaar	21	Goudvink	2
Vink	4329	Kruisbek	19	Grote Zilverreiger	2
Zanglijster	1042	Watersnip	16	Havik	2
Kneu	757	Grote Gele Kwikstaart	15	Nijlgans	2
Koperwiek	623	Boerenwaluw	11	Slechtvalk	2
Graspieper	367	Kleine Mantelmeeuw	8	Sneeuwgorst	2
Grauwe Gans	134	Sperwer	8	Torenvalk	2
Gaai	112	Grote Lijster	7	Water-/Oeverpieper	2
Rietgors	89	Oeverpieper	6	Zilvermeeuw	2
Koolmees	85	Boompieper	5	Boomvalk	1
Ringmus	85	Houtduif	5	Bosgors	1
Pimpelmees	78	Keep	5	Buizerd	1
Veldleeuwerik	72	Pijlstaart	5	Ekster	1
Witte Kwikstaart	71	Huismus	4	Gele kwikstaart spec.	1
Groenling	66	Merel	4	IJsgors	1
Kauw	50	Grote Bonte Specht	3	Kievit	1
Aalscholver	37	Grote Canadese Gans	3	Kramsvogel	1
Kolgans	31	Grote Mantelmeeuw	3	Roodkeelpieper	1
Putter	31	Grote Pieper	3	Siberische Boompieper	1
Kokmeeuw	29	Zwarte Kraai	3	Wulp	1
Stormmeeuw	25	Beflijster	2	Zwartkop	1
Boomleeuwerik	24	Bontbekplevier	2		

Broedgevallen van Havik, duinen Castricum 2000-2019

Jos Vroege

Op 3 mei 2002 zag ik in het noordwesten van het infiltratiegebied in de duinen bij Castricum twee Haviken die met de poten in elkaar naar beneden buitelden. Het deed mij denken aan televisiebeelden uit Zuidoost-Azië van 'baltsende' Witbuikzeearenden (noot 1). In dit geval was echter geen sprake van balts maar van een vechtpartij. Achter de rietkraag ten zuidwesten van het secundair pompstation verdwenen de Haviken uit zicht. Een van beide vogels zag ik daarna opvliegen en naar het noorden vliegen. De andere vogel heb ik niet meer gezien. Toen ik doorfietste naar het noorden zag ik echter weer twee Haviken in de lucht – dezelfde exemplaren? Een van hen vloog naar het noorden, de ander naar het oosten. Dit laatste exemplaar was waarschijnlijk een onvolwassen vogel.

In gebied Castricum was dat jaar voor het eerst sprake van drie succesvolle broedgevallen van de Havik: een in het noorden, een in het zuidwesten en een in het zuidoosten. In het Commissarisveld – onderdeel van gebied Bakkum-Egmond, maar vanaf 2002 onderzocht door roofvogelaars uit gebied Castricum – was sprake van een vierde succesvol broedgeval. De locatie waar de Haviken met de poten in elkaar naar beneden buitelden, ligt op ongeveer gelijke afstand van het nest in het Commissarisveld, het nest in het noordelijk territorium en het nest in het zuidwestelijk territorium. Bij de broedvogels in deze territoria waren, voor zover bekend, geen onvolwassen vogels. Wat ik op 3 mei had waargenomen, was waarschijnlijk een gevecht tussen een van de territoriumhouders en een jonge vogel op zoek naar een eigen plek.

In de afgelopen 20 jaar waren in gebied Castricum en het Commissarisveld vijf havik-territoria: 1. Commissarisveld-Noord, 2. Commissarisveld-Zuid/Glopstukken (noot 2), 3. Noord/Midden, 4. Zuidwest, en 5. Zuidoost Castricum (zie bijlage). In het noorden/midden van gebied Castricum is door de Havik in deze periode ieder jaar gebroed. In Commissarisveld-Zuid/Glopstukken, het zuidoosten en het zuidwesten van gebied Castricum en Commissarisveld-Noord werden respectievelijk 16, 15, 10 en 2 broedpogingen gedaan. In totaal waren in dit gebied 63 broedgevallen: 53 succesvol en 10 niet succesvol (noot 3).

Vrouwtje Havik, tweede kalenderjaar, op het schiereiland in het Hoefijzermeer, duinen bij Castricum, 17 november 2018

Foto: Jos Vroege

Van de 10 niet-succesvolle broedgevallen waren er vier te vinden in het zuidoosten van gebied Castricum. In twee van die gevallen (2000, 2011) werd door spelende kinderen in de nabijheid van het nest een hut gebouwd (Vroege, 2012). In twee andere gevallen (2015, 2019) mislukte de broedpoging om onduidelijke redenen - predatie door een Boommarter, ruzie met een Nijlgans? In Commissarisveld-Noord waren beide broedgevallen niet succesvol. Dat in die jaren (2007, 2010) van broedsucces geen sprake was, heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat zich op korte afstand (690 en 760 meter) een tweede haviknest bevond: in Commissarisveld-Zuid (Vroege, 2017a) (noot 4).

De belangrijkste verandering in de afgelopen 20 jaar was dat vanaf 2009 de Havik broedde in het midden en niet langer in het noorden van gebied Castricum. De eerste drie jaar werd gebruik gemaakt van een nest dat werd gebouwd in 2004, vermoedelijk door de Havik uit het zuidoostelijk territorium (Vroege, 2012). Dat gebeurde - waarschijnlijk niet toevallig - in het jaar dat de Havik in het noorden van gebied Castricum ontbrak.

Voor ‘verhuizing’ van de Havik naar het midden van gebied Castricum was in 2009 alle ruimte: het zuidwestelijk territorium was vanaf 2008 niet bezet. Vestiging van een nieuw havik-paar in het zuidwesten werd hierdoor lastig (Vroege, 2017b) (noot 5). In 2017 werd dit - acht jaar na dato - voor het eerst geprobeerd (nestafstand: 760 meter). Zowel in het midden als in het zuidwesten van gebied Castricum was dat jaar sprake van een mislukte broedpoging. In 2019 vestigde zich opnieuw een havik-paar in het zuidwestelijk territorium (nestafstand: 550 meter). Het vrouwtje van dit paar was in haar derde kalenderjaar – de in november 2018 in dit territorium waargenomen vogel (foto 1)? Het havik-paar in het zuidwestelijk territorium was succesvol (foto 2). Bij het havik-paar in het midden van gebied Castricum was sprake van een mislukte broedpoging. Betekent dit dat de Havik nu is verdreven uit het midden van gebied Castricum (noot 6)? En zal in 2020 weer sprake zijn van een haviknest in het noorden van dit gebied?

Haviknest in het zuidwesten van gebied Castricum, 23-06-2019 Foto: Jos Vroege Nadat in Commissarisveld-Zuid in de winter van 2002-03 een deel van het bos was gekapt, keerde de Havik niet terug op het nest waar de jaren daarvoor met succes was gebroed (Vroege, 2017a). In 2004 werd een

nieuw nest gebouwd. Die broedpoging mislukte: op 3 april werd onder het nest een dood havik-mannetje aangetroffen. “De vogel werd op verzoek van PWN – de beheerder van het Noordhollands Duinreservaat – door het CIDC in Lelystad onderzocht” (Vroege, 2017a). De Havik was in een “goede conditie” (Zoun, 2004). Vanwege het “ontbreken van voedselresten in krop en maag” kon niet worden vastgesteld of sprake was van vergiftiging. Vanwege het ontbreken van “in- of uitwendige letsels” is van afschot zeker geen sprake geweest. Een vechtpartij met een rivaal, zoals op 3 mei 2002 in het noordwesten van Infiltratiegebied Castricum, kan als doodsoorzaak echter niet worden uitgesloten.

Dank

Dit artikel verscheen eerder in ‘De Takkeling’. Met dank aan Rob Bijlsma, Henk Levering en Rienk Slings voor hun commentaar op een eerdere versie, aan Dick Dekker voor zijn informatie over de broedgevallen van de Havik in het Commissarisveld in 2000-2001 en aan Ben en Maurice Prins voor hun informatie over het op 4 augustus 2019 gevonden dode havik-vrouwtje.

Literatuur

- Bijlsma, R.G. (1993). *Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels*. Haarlem: Schuyt & Co.
- Levering, H. (2018). *Verslag roofvogelinventarisatie 2018*. Castricum: Roofvogelwerkgroep Noord-Kennemerlands Duin.
- Simmons, R.E., & Mendelsohn, J.M. (1993). A critical review of cartwheeling flights of raptors. *Ostrich*, 64, 13-24.
- Vroege, J. (2012). De Boomvalk, de Havik en de Sperwer. *De Winterkoning*, 47(2), 22-33.
- Vroege, J. (2017a). Roofvogels en Boommarters in de duinen bij Castricum in 2016. *De Winterkoning*, 52(4), 21-28.
- Vroege, J. (2017b). Roofvogels in de duinen bij Castricum in 2000-2015. *De Winterkoning*, 52(2), 26-38.
- Zoun, P.E.F. (2004). *Rapport van onderzoek* (8 april 2004; S. Aardenburg; 04007123). Lelystad: CIDC.

Noten

1. Volgens Simmons & Mendelsohn (1993) is het maar de vraag of het hier ging om balts en niet om agressief gedrag.
2. Commissarisveld-Zuid en Glopstukken worden in de bijlage apart onderscheiden omdat zij behoren tot verschillende deelgebieden van het Noord-Kennemerlands Duin: Bakkum-Egmond en Castricum (Levering, 2018).
3. Deze aantallen komen overeen met die in de verslagen van de Roofvogelwerkgroep Noord-Kennemerlands Duin. Het aantal niet-succesvolle broedgevallen van de Havik wordt daarin mogelijk onderschat. Zo was op het nest in de Glopstukken waarop in 2015 met succes werd gebroed in 2016 vermoedelijk sprake van een broedpoging die in een vroegtijdig stadium mislukte en in Commissarisveld-Zuid vervolgens van een succesvol vervolgletsel (Vroege, 2017a). In het zuidwestelijk territorium was in 2018 wellicht sprake van een mislukt broedgeval: in juni 2019 werd vlakbij de plek waar in 2003-2005 met succes werd gebroed een niet-bezet (havik)nest ontdekt.
4. De nestafstand bij Haviken laat een ruime variatie zien, vermoedelijk terug te voeren op lokale verschillen in prooiaanbod. “Zodra paren dichter dan 650 meter van elkaar nestelen, is de kans op mislukking groot (Bijlsma, 1993). In de duinen bij Castricum ligt die grens, zo blijkt uit de gegevens in dit artikel, op 800 meter.
5. Of daadwerkelijk sprake was van ‘verhuizing’ is de vraag: overname van het territorium in het noorden/midden van gebied Castricum door een ander havik-paar is niet uitgesloten. Succesvol broeden in het midden én zuidwesten blijkt overigens wel mogelijk: zie 2004. De nestafstand was toen 850 meter – de kortste afstand tussen twee succesvolle havik-nesten in gebied Castricum.
6. Op 4 augustus 2019 werd in Infiltratiegebied Castricum een dood havik-vrouwje gevonden. Zij zat vast in de maas van een hek dat in de wintermaanden in verband met de uitbreiding van de begrazing werd geplaatst. De vogel was op 11 juni 2005 in Zandvoort als nestjong geringd door Fred Koning. Dit zou het havik-vrouwje kunnen zijn geweest dat in 2009-2019 broedde in het midden van gebied Castricum.

Bijlage

Succesvolle (S) en mislukte (M) broedgevallen van de Havik in de periode 2000-2019 in het noorden en zuiden van het Commissarisveld (C-Noord en C-Zuid), Glopstukken (GS) en het noorden, midden, zuidwesten en zuidoosten van gebied Castricum. De nummers verwijzen naar het nest waarop werd gebroed. Een vraagteken duidt op een mogelijk 'extra' mislukt broedgeval.

	C-Noord	C-Zuid	GS	Noord	Midden	Zuidwest	Zuidoost
2000		S1		S1		S1	M1
2001		S1		S1		S1	
2002		S1		S1		S1	S2
2003				S1		S2	S3
2004		M2			S1	S2	
2005				S1		S2	S4
2006		S2		S1		S3	
2007	M1	S3		S1		S1	S5
2008		S3		S1			
2009		S4			S1		
2010	M2	S5			S1		S6
2011		S2			S1		M6
2012		S6			S2		S7
2013					S2		S7
2014					S2		S8
2015			S1		S2		M8
2016		S7	?		S2		S9
2017			S2		M2	M4	S9
2018		S7			S2	?	S10
2019		S7			M2	S5	M9

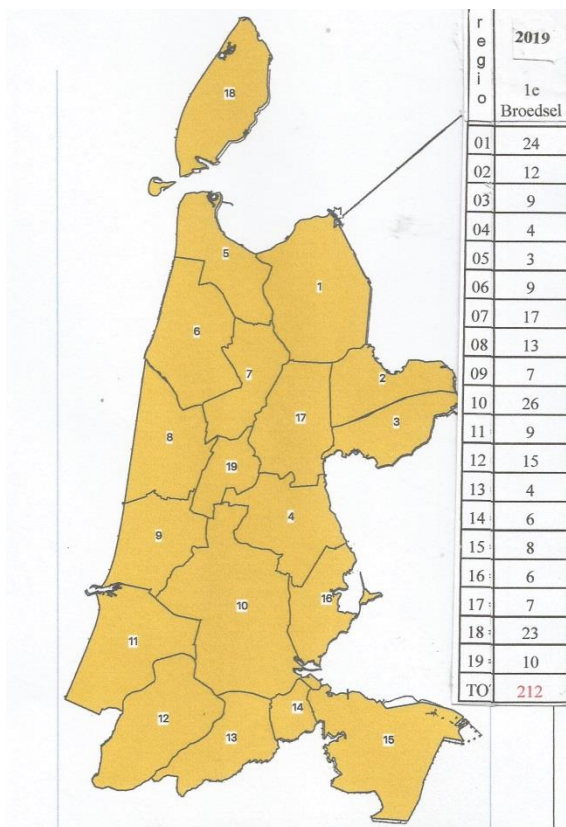
Kerk- en Steenuilen 2019

Henk Eenhoorn

Kerkuilen

2019 was een goed Kerkuilenjaar jaar (en dat kwam natuurlijk door het groot aantal muizen!). Landelijk vergeleken met het vorig jaar was er een stijging van 20%. In onze provincie was de toename 15% en was er een recordaantal broedgevallen n.l. 212. Bij onze regio's 8 en 9 was de stijging samen 10%.

Niet gek als je nagaat dat we in 1990 in deze provincie het eerste broedsel hadden. Daarna kwamen, met mondjesmaat, via de Afsluitdijk Friese-kerkuilen onze kant op.

Regio 8

Nestkasten: 47

Broedgevallen: 13 (12 eerste en 1 tweede broedsel)

Uitgevlogen jongen: 43

Het grootste broedsel was dit jaar in Groet: 7 jongen

in 2018: 11 eerste broedsels en 2 tweede, 1 mislukt; 39 uitgevlogen jongen

in 2017: 13 broedsels; 52 uitgevlogen

in 2016: 10 resp. 35

in 2015: 9 resp. 30

in 2014: 9 resp. 44

in 2013: 3 resp. 11

Regio 9

Nestkasten: 38

Broedgevallen: 7 (allen eerste broedsels; 1 mislukt)

Uitgevlogen jongen: 29

in 2018: 7 eerste broedsels; 20 uitgevlogen jongen

in 2017: 6 resp. 20

in 2016: 5 resp. 21

in 2015: 4 resp. 7

in 2014: 5 resp. 26

in 2013: 3 resp. 10

Steenuilen

Onze regio is nummer 8 in Noord-Holland. Er hangen bij ons 65 nestkasten. In ons gebied komen op dit moment geen Steenuilen meer voor, maar we wachten op betere tijden.

Voor details over individuele broedgevallen, terugmeldingen en bijzonderheden, met name over Kerkuilen in ons gebied maar ook landelijk: zie het uitgebreide en gedetailleerde verslag van Henk Eenhoorn dat binnenkort op onze [website](#) zal worden geplaatst.

Jongerenrubriek “Het Winterkoninkje”

Jeugdleden

Excursie, 08-09-2019

Daan Sloog

Toen we om negen uur hadden verzameld achter het station gingen we op weg. Jammer genoeg gingen we niet zoals gepland naar de waterberging, maar we deden een alternatief programma. Dat kwam omdat de dag ervoor daar blauwalg was: een algensoort die schadelijk kan zijn voor mensen en vogels. We gingen daar dus helaas niet heen. Toen vertrokken we en onze eerste stop was bij de Zanderij, een nieuw natuurgebied naast het strandvondstenmuseum. Er zijn daar een paar mooie plasjes en een grote weide met wilde planten. Toen we daar aankwamen leek het helemaal uitgestorven, dat was apart. Na een tijdje kwamen er een paar Witte Kwikstaart en toen werden het er steeds meer.

Witte Kwikstaart

Foto: Daan Sloog

Vlak bij de manege (aan de andere kant van de weg) zag iemand een Torenvalk zitten op een torenvalkenkast. Er waren een paar Kauwen die de Torenvalk de hele tijd achternazaten en haar uiteindelijk hebben weggejaagd. Ook waren er de hele tijd groepen Kneutjes die over kwamen vliegen en in het veld landden. In het veld zat ook een groep Graspiepers die af en toe op vlogen. Toen kwam er een Reiger aan vliegen, die landde in een boom.

Kraai

Foto: Daan Sloog

Af en toe vloog er een Houtduif over. Op de achtergrond hoorden we Gaaien die in de bomen zaten. Er vloog ook een Spreeuw over die al snel werd weggejaagd door een Witte Kwik. Tim zag op de achtergrond in een weiland een Zilvermeeuw en twee Houtduiven. In de verte vloog nog een Ekster. Uiteindelijk kwam er nog een Groenling (vrouwkje) op een plant aan de weg zitten. Daarna gingen we op weg naar Doornvlak; toen we de zeeweg hadden overgestoken zag ik een biddende Torenvalk. We stopten ook nog even bij de wei van brasser. Daar zagen we ook een aantal Kneutjes. In een struik zat een enkele Roodborsttapuit die af en toe naar buiten kwam. In het water zat een Wilde Eend, maar verder was er niets.

Wel begon het steeds harder te regenen. We gingen snel naar de vogelhut van Doornvlak. Daar zaten we lekker droog. Binnen zat ook een boswachter. In eerste instantie zagen we alleen een Kraai overvliegen. Daarna een vliegende Aalscholver in de verte. Niet lang daarna zag iemand een familie Roodborsttapuit die verderop in de struiken zat.

Er kwam ook nog een Kokmeeuw in winterkleed op het meertje dobberen en er kwam ook een Blauwe Reiger. Toen de regen gestopt was reden we weer terug, we zagen ook nog een Buizerd zitten, vlak naast de weg. We staken de zeeweg over en na een tijdje fietsen sloegen we rechtsaf richting de strandopgang van het stille strand. Daar zagen we ook al twee Groenlingen. Ook daar zaten veel Roodborsttapuiten. Iemand anders had een heel interessant struikje gevonden met de telescoop.

Roodborsttapuit

Foto: Daan Sloog

In een oogopslag zaten daar een Pimpelmeesje, een Koolmeesje een Groenling en wat Kneutjes. Bij de slootjes zaten een Rietgors, Kuifeenden, Krakeenden, en Tafeleenden. Er zaten ook twee Knobbelswanen en een Fuut. Daarna fietsten we door naar het boetje van kees. Daar zaten heel

veel Meerkoeten, ook een Waterhoentje, Kuifeenden, Tafeleenden en op het eilandje zat een Houtduif. Als kers op de taart hoorden we ook nog eens twee Waterrallen.

Dit was mijn verslag, groetjes van Daan

Kokmeeuw

Foto: Daan Sloog

Verslag, 13-10-2019

Tara Hollenberg

Zondag ochtend 13 oktober 2019 om 9.00 uur verzamelen achter het station. Deze keer stond de excursie in het teken van de vogeltrek. Dus gingen we naar het strand plateau van Castricum aan zee om trekvogels te tellen.

We waren deze keer met een grote groep. Kjeld, Quint, Onne, Wouter, Luc, Justin, Jari, Hymke en Tara. Cees en Jan Baart waren onze begeleiders. In onze groep waren er deze keer zelf 2 studenten biologie mee.

Bij het strand aangekomen hebben we onze fietsen neergezet en zijn we lopend naar het telplateau gegaan. Jan heeft ons daar uitgelegd hoe we moesten tellen en toen konden we aan de slag. Remco, Huub en Jorg, andere vogelliefhebbers, waren ook aan het tellen. Onze groep ging vogels tellen tussen 09:30 tot 10:30. En dat waren er heel wat. Ik heb heel wat soorten over zien vliegen.

Natuurlijk tel je niet alle vogels apart maar in een soort van wolkjes en per vogelsoort weet je dan ongeveer hoeveel er in een wolkje zitten. Zo kan je dan het totaal uitrekenen. Anders is het natuurlijk niet echt te doen. De Meerkoeten die heerlijk aan het zwemmen waren (die we op de terugweg tegenkwamen) waren ook niet te tellen, dat waren er zo ongelooflijk veel. Met zijn allen weer terug naar het station gefietst en toen naar huis.

Dit zijn de vogels die we hebben geteld:

Naam	Aantal
Vink	1660
Sijs	190
Witte Kwik	28
Groenling	44
Veldleeuwerik	3
Spreeuw	1000
Graspieper	2
Kruisbek	10
Barmsijs	1
Grote Gele Kwikstaart	1
Koolmees	3
Pimpelmees	18
ZangLijster	2
Ringmus	20
Rietgors	2
Putter	4
Meerkoet	Heel veel
Vrouwtje Grote Zaagbek	1

Vogeltrek

Foto: Tara Hollenberg

Excursie Vinkenbaan, zondag 3 november 2019

Daan Sloog

We vertrokken om 9 uur vanaf het station, ik was zo opgewonden; naar mijn mening was dit de leukste excursie van het jaar. Dat komt omdat je de vogels van dichtbij kan bekijken en soms zelfs vasthouden. Toen we aankwamen bij de vinkenbaan en onze fietsen hadden weggezet liepen we naar het hutje toe. We kwamen één van de twee vinkers die ons ging begeleiden tegen; hij ging alvast een ronde lopen. De andere vinker kwam gelijktijdig met ons aan in de hut, alleen door een andere deur. Hij had ook al een paar vogels uit de netten gehaald. Hij had alleen de helft van de ronde gelopen. De helft van ons groepje ging met hem de andere helft lopen. Ik zat toevallig bij die helft samen met Jitte, Tim en nog twee andere kinderen. Er zat niet zo veel bijzonders in de netten.

Toch was er een geweldige verrassing terug bij de hut. De vinker met wie wij die halve ronde gingen lopen had in de eerste helft namelijk een Houtsnip, Kramsvogel en nog meer gevangen, maar die eerste twee had hij bewaard, zodat wij ze zouden zien. Ik mocht zelfs de Houtsnip vasthouden en vrijlaten.

De andere vinker was ook terug, dus nu konden we de andere ronde gaan lopen. Er waren die ronde bijna geen bijzonderheden. Alleen was er wel een Goudhaantje dat aan het net vastzat met zijn tong. Ja, echt met zijn tong. Uiteindelijk lukte het gelukkig wel om die los te maken. Toen we terugkwamen bleek echter dat we toch wel geluk hadden gehad met vooral het aantal vogels; de andere groep had maar twee Roodborstjes en een Koolmeesje. We hadden genoeg tijd, dus we konden nog een ronde lopen. Er zijn twee rondes; de "natte" ronde (de ronde waarvan ik eerst de helft van had gelopen) en de "droge" ronde. Ik en het groepje waar ik mee was gingen weer de natte ronde lopen. Bij het eerste net hoorden we een Waterral, maar die hebben we helaas niet gezien. Verder zat er niks interessants in de netten, maar in het laatste net zaten wel 3 Rietgorzen. Ik mocht er één van de drie vasthouden en vrijlaten. Nadat alle vogels waren geringd en vrijgelaten fietsten we weer terug naar het station. De leukste excursie van het jaar was weer afgerond.

Groeten van Daan

Vogelbladen, november 2019

Martine Kamminga

In de Duin, winter 2018, een klein artikeltje over de Tapuit, die in het Noordhollands Duinreservaat nagenoeg is uitgestorven. In 2018 waren er nog maar twee broedparen. Het blijkt dat hun eieren vaak niet uitkomen. Op de Radboud Universiteit van Nijmegen ontdekte men dat er embryo's met allerlei misvormingen in de eieren zaten. Eerst dacht men aan gif. Tapuiten krijgen via hun prooi veel dioxines binnen, die zich opstapelen in hun lichaam. Maar Tapuiten zijn niet zo gevoelig voor die stof, dus daar kan het niet aan liggen dat de eieren niet uitkomen. Men neemt aan dat inteelt een grotere oorzaak zou kunnen zijn voor de sterfte van de embryo's.

Ook een mooi artikel over Het Zwin, een grensoverschrijdend natuurgebied langs de kust van voornamelijk België en Nederland. Het is een getijdengebied. De laatste jaren heeft men het gebied, dat al sinds 1952 een natuurreservaat is, groter gemaakt, om de dynamiek van het in- en uitstromende zeewater te bevorderen. Een systeem van kreken is verbonden met de zee. Er zijn schorren, slikken, stranden en duinen. De oude zeedijk is afgegraven en er komt een nieuwe, en een stuw. Via die stuw kan zeewater de achterliggende polder inlopen. Door het zand, dat

zich daar afzet, ontstaan weer nieuwe schorren en slikken. De stuw gaat dicht na het laatste springtij vóór het broedseizoen in maart, zodat vogels op de losse eilandjes in het gebied ongestoord kunnen broeden. Het water staat er hoog omheen, zodat vossen en andere predatoren er niet bij kunnen komen. Bovendien beschermt de stuw het broedsel tegen een volgend hoger springtij. Men hoopt dat het Visdiefje en de Kluut weer terugkomen. Ook de Boomkikker begint weer terug te komen. Zaten er eerst nog maar 5 in de vijvers bij de villa's, nu zitten er alweer een paar honderd.

Tot in de jaren zeventig wist men niet dat veel Futen overwinteren op zee. In 1972 werd de Club van Zeetrekwaarnemers opgericht, die waardevolle bevindingen heeft gedaan. In strenge winters in de jaren tachtig, toen veel binnenwateren waren dichtgevroren, zaten er duizenden Futen langs de Hollandse kust. Ze vlogen voornamelijk naar het Zuiden, wat gezien wordt als een correctievlucht. Tijdens hun rust op zee drijven ze af naar het Noorden. Maar ook in zachte winters zitten zeer veel Futen op zee. Er werd geteld vanaf de kust, vanaf schepen en vanuit de lucht. In sommige winters zit wel een kwart van de West-Europese populatie aan Futen langs onze kust.

Ook voor andere vogels, zoals Roodkeelduiker, Grote Stern, Visdief en diverse soorten Meeuwen, is onze gehele kust van groot belang. Tussen de Maasvlakte en de Hondsbossche Zeewering heeft de kust geen beschermde status. Gezien bovenstaand verhaal, zou dat wel zo moeten zijn, en zal men er rekening mee moeten houden bij het plaatsen van windmolens, bij grootschalige zandsuppleties en bij de kustvisserij.

Het derde nummer van De Kleine Alk van 2018 bevat een verslag van tellingen die sinds 1980 gedaan zijn van Meeuwensoorten in het stedelijk gebied van Alkmaar. Geteld werd voornamelijk vanaf hooggelegen plekken: vanaf daken van flats, vanaf schoolgebouwen en zelfs vanaf een hoogwerker van de brandweer. In Alkmaar en in heel Nederland neemt de populatie van Zilvermeeuwen en Stormmeeuwen af in de stad. Maar de Kleine Mantelmeeuw is sinds 2013 met 33 procent toegenomen.

Stormmeeuwen broeden ook vaak op de grond, soms open en bloot, maar ook vaak verborgen in de struiken, op parkeerterreinen en braakliggende terreinen. Ze mijden de grotere meeuwensoorten. Kleine Mantelmeeuwen en Zilvermeeuwen zitten wel gemengd te broeden, voornamelijk op daken. Golfterrein Sluispolder is eens onder de loep genomen wat de vogelstand betreft. De afgelopen twee jaar is daar elke maand één keer een vogeltelling gedaan door vogelende golfers en door leden van de VWG Alkmaar. Op 30 juni 2018 is er een baanwandeling op het terrein

georganiseerd om te laten zien wat het beheer van de baan aan natuurwaarde heeft opgeleverd. Dat bleek nogal weinig te zijn. Het terreinbeheer zou natuurvriendelijker kunnen, maar men heeft te maken met tegenstrijdige belangen. Die moeten zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen. Voor de golfers is het belangrijk dat ze voldoende zicht hebben op de volgende hole die ze moeten nemen. Waar dat minder belangrijk is, kan bijvoorbeeld het waterpeil worden aangepast, zodat de oevervegetatie daar wat natuurlijker wordt, ten behoeve van moerasvogels als Kleine Karekiet (die hier en daar al werd aangetroffen), en misschien Rietzanger, Rietgors en zelfs Waterral en Blauwborst. Dichtere bosschages zullen moeilijker te realiseren zijn, omdat daarmee de golfers minder goed zicht op het verloop van de baan kunnen krijgen.

De Trouw van 21 september j.l. vermeldt in een kort artikeltje de resultaten van een onderzoek, gepubliceerd in het tijdschrift Science, naar de vogelpopulatie in de VS en Canada. Aan de hand van tellingen, weerradars en computermodellen hebben ze de ontwikkeling van 529 algemene vogelsoorten in hun land gevolgd. Het blijkt dat sinds 1970 het aantal vogels van 10 miljard naar 7 miljard is gedaald. Alledaagse vogels als Lijster en Spreeuw lijken te verdwijnen, wat zorgwekkend is, omdat juist zij een essentiële rol spelen bij het verspreiden van zaden en het bestuiven van bloemen. Mogelijke oorzaken zijn jacht door mensen en huiskatten, verandering van leefgebieden in bouw- of landbouwgrond en pesticiden. Ook in Europa speelt dit verschijnsel. In Nederland hebben vooral weide-, duin- en kustvogels het zwaar, zoals wij weten.

In de Skor nr. 3 van dit jaar een verhaal over de Spotvogel op Texel. De meeste Spotvogels komen in de loop van mei in Nederland en vertrekken in augustus weer naar hun overwinteringsgebieden in de savannegebieden van oostelijk en zuidelijk Afrika.

Op Texel werd de Spotvogelpopulatie bekeken in De Waal. De laatste 20 jaar is de vogel sterk achteruitgegaan. De Spotvogel zit graag in tuinen, hagen en houtwallen, kortom overal waar dicht struikgewas is. Vooral Vlier en Braam zijn favoriet. Ze houden niet van volgroeide bossen. Op Texel is de vogel een pioniersoort. Vroeger was het eiland en stuk kaler dan nu, en hij nam genoeg met de kleinste en laagste bosjes. Nu zit hij veel in het cultuurgebied in het noorden en oosten van Texel. Een oorzaak voor die afname zou kunnen liggen in Afrika, door klimaatverandering en toegenomen bevolkingsdruk, maar ook in Nederland zelf. Ze vestigden zich aanvankelijk in jonge bossen van pakweg 3 à 4 jaar oud (Amsterdamse Bos en Vondelpark) en verdwenen weer toen de bossen ouder werden en de laag ondergroei met kruiden en struiken werd

weggehaald, als beheermaatregel in de jaren '50 en '60. Toen hield men van een "schoon en ordelijk" bos. In de jaren '70 was de jonge aanplant volwassen geworden, maar jonge ondergroei kwam er niet bij.

Ook andere vogels die graag in struikgewas verblijven, zoals Kneu, Fitis en Staartmees, hebben last van de veranderingen in beheer. In parken wordt struikgewas weggehaald en blijven oud bos en gazons over. Dat betekent minder onderhoudskosten voor de gemeente en een groter gevoel van veiligheid voor de bezoeker.

In De Waal op Texel dus, kan de teruggang van de Spotvogel veroorzaakt zijn door het verdwijnen van Vlier en Braam en het ouder worden van de beplanting. Staatsbosbeheer heeft langs het dijkje veel beplanting gedund. Daarentegen gaat het op Texel goed met de Merel. Misschien zitten er nu wel meer dan 1000 paren. Het Usutuvirus lijkt hier geen effect te hebben. Trouwens, door de jaren heen vertoont de soort een grote fluctuatie in voorkomen op het eiland. In 1998 waren er bijvoorbeeld slechts 59 paren, maar in 2002 hadden ze zich alweer hersteld tot 208 paren.

Vogelwaarnemingen in Midden-Kennemerland, 08-10-2019

Hans Schekkerman

Dit waarnemingenoverzicht beslaat de periode 1 augustus t/m 31 oktober 2019. De selectie van waarnemingen van schaarse soorten of grote aantallen van gewonere soorten is samengesteld op basis van meldingen op de websites Waarneming.nl en Trekellen.nl, en van de vinkenbaan. Alle melders worden hartelijk bedankt voor het invoeren van waarnemingen, ook hier niet genoemde. Om tekstruimte te sparen zijn hun voornamen alleen bij eerste vermelding voluit gegeven. Veel gebruikte afkortingen: tp = ter plaatse; kj = kalenderjaar; ad = adult; juv = juveniel; m = man; vr = vrouwkleed; ovv, Z = overvliegend, naar Zuid; NHD = Noordhollands Duinreservaat.

Algemeen aug-okt 2019

Het weerbeeld in augustus was overwegend vrij koel met zuidwestelijke winden. Op 24-28 echter voerde een laat hittegolfje diverse oostelijke eindaugustus soorten aan: Morinelplevier, Duinpieper, Sperwergrasmus en Ortolaan. De tweede helft van sept en okt waren nat met een geregelde opeenvolging van depressies uit het (zuid)westen, maar zonder echte storm. 'Goede zeewind' bleef beperkt tot in de eerste week en rond 14 en 28 sep en 10 okt. Toen vlogen er meteen aardig wat jagers, maar (pijl)stormvogels waren erg schaars dit najaar. In de mooi weer gaten tussen de depressies was vaak heel mooie landtrek te zien, met onder meer grote aantallen Sijzen, Goudhanen en lijsters, en een kleine gaaieninvasie. De opvallendste zeldzame soorten in deze periode waren 3 Steppenkiekendieven, Lachmeeuw, Bosgors en 2 waarschijnlijke Vale Gierzwaluwen, en vinkenbaanvangsten van Bergfluit, Bruine Boszangers en Taigaboomkruiper.

Wilde Zwaan

30 okt – 5 Z, Noordpier IJmuiden – Harm-Jan Kiewiet

Kleine Zwaan

31 okt – 6 tp, Infiltratiegebied – Arnold Wijker, Hielke boomsma e.a.

Kleine Rietgans

Een vroege waarneming op 23 sep (9Z, Vennewaterspolder) en daarna vijf overtrekkende groepen (4-90 exx) tussen 6 en 23 okt.

Toendrarietgans

21 sep – 2 Z telpost Vogelduin, NHD Bakkum – Hans Groot e.a. Vroeg.

Casarca

25 sep, 25-28 okt – 1 tp, Hempolder, Akersloot – Hans Schekkerman e.a.

Mandarijneend

14 okt – 1 m, Eendenkooi van der Eng, Uitgeest – Hans Welbers

Zomertaling

1 sep – 1 N, Castricum aan Zee – H. Schekkerman

IJseend

25 okt – 1 Z, Castricum aan Zee – Mark Res, Rob van Bemmelen

Grote Zee-eend

Vijf exx langs Castricum aan Zee, op 4 dagen in oktober.

Patrijs

Er is ook dit jaar nog succesvol gebroed in de regio, getuige koppels van 11 in de Vennewaterspolder op 16 aug (Luud Baas: “meest jonge”) en 6 in de Westerduinen, NHD Heemskerk, op 31 okt (Luc Knijnsberg, Natasja Nachbar).

Kwartel

7 aug – 1 tp, strand Castricum – Remco Oosterlaar. Scharrelend aan de duinvoet.

27 okt – 1 opvliegend, NHD Heemskerk – Wouter Bol

Parelduiker

5 okt – 1 Z, Castricum aan Zee – Guido Keijl

IJsduiker

19 okt – 1Z, Castricum aan Zee – H. Schekkerman

Geoorde Fuut

Laatste melding van de broedvogels in het NHD: 31 aug 2 juv, plas bij Diederik, NHD Bakkum (Jos Vroege).

Grauwe Pijlstormvogel

14 sep – 1Z, Castricum aan Zee - H. Groot, G. Keijl

Noordse Pijlstormvogel

Noordse Pijlen vlogen langs Castricum aan Zee op 4, 15 en 30 sep (H. Schekkerman, H. Groot, G. Keijl, Jorg Schagen).

Kuifaalscholver

29 okt – 2 tp, Noordpier IJmuiden – Peter Zwitser

Roerdomp

Acht waarnemingen in Infiltratiegebied Castricum tussen 27 aug en 21 okt.

Purperreiger

Vijf waarnemingen van in totaal 7-8 vogels in het infiltratiegebied en de Castricummer- en Limmerpolders tussen 5 en 31 aug (vinkenbaan, Frank Visbeen, H. Schekkerman, J. Schagen).

Kleine Zilverreiger

9 aug – 3 tp, Wei van Brasser – J. Schagen

13-19 aug – 1tp, NHD – H. Boomsma e.a. De vogel zwierf van Soeckebacker in terrein Egmond zuidwaarts tot het Hoefijzermeer.

29 aug – 1 tp, Groot-Limmerpolder-West – Kees Roselaar

20 okt – 1 Z, Zuidernollen, NHD Castricum – Lonnie Bregman

Grote Zilverreiger

De slaapplaatstelling op 20 oktober leverde 50 Grote Zilverreigers op het starteiland in het Alkmaardermeer, en 7 in de Karpervijver (werkgroep GZ).

Ooievaar

6 sep – 2 tp, langs de A9 bij Heemskerk – Paul Tak

Witte Ibis, Waterberging Heemskerk, 14 september

Foto: Lonnie Bregman

Witte Ibis

13 t/m 22 sep – 1 ad tp, Waterberging Noorderveld – L. Bregman e.a. Ongetwijfeld een ontsnapt exemplaar van deze uit de Amerika's afkomstige soort, of een uit een kleine groep vrijlevende vogels in België. Eind juni 2015 pleisterde ook al eens een Witte Ibis in de waterberging.

Visarend

9 sep – 1 Z, Egmond en Castricum aan Zee – M. Res, Leo Stegeman
24 sep – 1 Z, vinkenbaan – L. Knijnsberg. Twee maakt een karig najaar.

Zeearend

6-7 okt – 1 tp, NHD Bakkum – J. Schagen e.a. Deze eerstejaars vogel vloog in de middag van 5 okt vanaf Vlieland via Texel en Den Helder zuidwaarts tot voorbij Hargen aan Zee. De volgende ochtend passeerde hij om 7:55 Bergen aan Zee en vanaf 9:05 langzaam de trektelpost in het Vogelduin.

Zeearend, Vogelduin, 6 oktober

Foto: Edwin Kerssens

Kennelijk besloot hij kort daarna vanwege tegenwind en regen niet verder te vliegen, want op 7 okt passeerde hij rond 9:00 opnieuw het Vogelduin en even later ook de vinkenbaan.

Steppenkiekendief

29 aug – 1 juv jagend, Reservaat-West, NHD Heemskerk – H. Boomsma.

15 okt – 1 juv Z, Hoge Toren / Vogelduin – J. Schagen, M. Res, Huub Huneke e.a.

21 okt – 1 1kj tp Oosterveld en W over Limmen – J. Schagen.

Dit zijn pas de 8e t/m 10e zekere waarnemingen in ons werkgebied. Alle gevallen stammen van na de eeuwwisseling; dat er nu drie in één najaar passeren laat zien hoe snel deze soort toeneemt.

Steppenkiekendief, Reservaat, 29 aug

Foto: Hielke Boomsma

Grauwe Kiekendief

25 aug – 1 juv Z, Westerduinen, NHD Heemskerk – H. Huneke. Deze vogel werd even later ook gezien en gefotografeerd langs Bloemendaal aan Zee. Dit is pas de 13e zekere waarneming sinds de eeuwwisseling en pas de 2^e in het najaar.

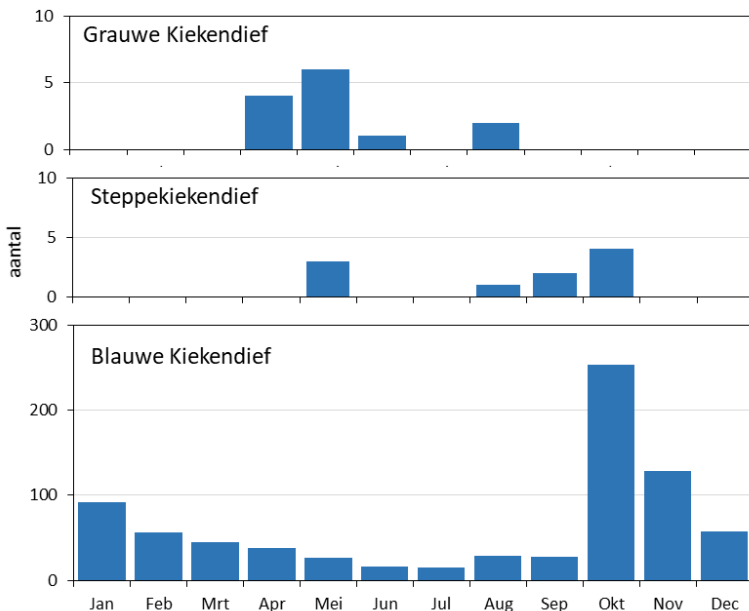
Blauwe Kiekendief

In totaal 14 waarnemingen in het duin, op 1 sep en op 5, 6, 7, 13, 14, 25, 30 en 31 okt. Op 6 okt passeerde een adulte man, een schaarse verschijning bij ons.

Tot midden okt werden dus 6 Blauwe Kiekendieven waargenomen tegen 3 Steppenkiekendieven en 1 Grauwe. Dit maakt duidelijk dat de in aantal

afnemende Blauwe Kiekendief niet langer de *default* soort is als je in de trektijd een witstuitige kiek ziet vliegen. Daarom het verzoek om bij alle meldingen in voor- en najaar van één van deze soorten, ook Blauwe, te noteren op welke kenmerken de determinatie is gebaseerd. Tussen nov en mrt is Blauwe Kiek nog wel de standaard (zie figuur); dan verblijven alle Grauwe en de meeste Steppenkiekendieven in Afrika.

Seizoenspatroon (totaal aantal vogels per maand) van Grauwe, Steppe- en Blauwe Kiekendief in Midden-Kennemerland, 2000-2019. Let op het schaalverschil van de y-assen.

Bron: waarneming.nl, met correctie voor dubbelmeldingen.

Wespendief

19 waarnemingen, laatste 21 sep, grootste aantal 5 Z op 25 aug (M. Res).

Boomvalk

37 waarnemingen, de laatste op 10 okt. Grootste aantal was 3 bijeen jagend in NHD Heemskerk op 13 aug (J. Vroege).

Smelleken

Langstreckende Smellekens werden gemeld op 21 en 22 sep, 10, 14, 17, 21 en 27 okt. Op 21 sep en 21 okt joegen vogels in de Vennewaterspolder (J. Schagen).

Slechtvalk

41 waarnemingen verdeeld over de hele periode, van enkelingen of tweetallen.

Porseleinhoen

24 okt – 1 vangst, vinkenbaan. In deze nacht werden ook 75 Waterrallen geringd.

Morinelplevier

24 aug – 1 Z, Koningsduin, Castricum – H. Groot

27 aug – 1 ovv, Vogelduin, NHD Bakkum – J. Schagen

Bokje

Al op 25 aug 2 tp op de Hooge Weide bij Bakkum-Noord (Cees de Vries); daarna vanaf 25 sep 8 waarnemingen in het duin en de Heemskerker Noordbroek en Castricumerpolders. Op de vinkenbaan werden er 6 geringd.

Wulp

Grootste pleisterende groepen: 24 sep 120 Heemskerker Noordbroek, 25 sep 212 Limmerpolder (Steve Geelhoed, H. Schekkerman).

Bosuiter

Zeven waarnemingen van solitaire vogels tussen 4 aug en 6 sep.

Kleine Strandloper

19 sep – 1 juv tp, Noordpier IJmuiden – Ger van Riemsdijk

Grauwe Franjepoot

3 sep – 1 juv tp, Doornvlak – René Hogenboom, J. Schagen. Maar kort aanwezig.

30 okt t/m 6 nov – 1 juv tp, De Groote Ven, Castricum – Ruud Altenburg e.a.

Er zitten maar 8 eerdere waarnemingen uit de regio in ons archief.

Grauwe Franjepoot en Groenpootruiter, Doornvlak, 03-09 Foto: René Hoogenboom

Kleine Jager

Langs Castricum aan Zee werden in totaal 58 Kleine Jagers geteld, plus 15 'jagers spec'. Beste dagen waren 28 sep met 18 en 10 okt met 17 kleinere jagers.

Op 13 okt vloog een Kleine Jager zuidwaarts langs de vinkenbaan.

Middelste Jager

Een tamelijk goede periode voor deze soort met in totaal 39 exx langs Castricum aan Zee tussen 1 sep en 27 okt, plus 2 bij resp. de Noordpier en Egmond. Net als bij de Kleine Jager waren de beste dagen 28 sep (met 8) en 10 okt (17).

Grote Jager

In totaal 13 exx langs Castricum aan Zee; maxima op 28 sep (5 exx) en 10 okt (3). Op 28 sep ook 1 tp op de Noordpier (R. Oosterlaar, Rienk Slings).

Zwartkopmeeuw

Aan zee werden 15 exx gezien op 10 verschillende dagen. In de polders foerageerde een adult op 16-17 sep en een 1kj op 27-28 sep.

Pontische Meeuw

Vijf waarnemingen langs de kust en een in de waterberging bij Heemskerk, de vroegste op 8 sep.

Geelpootmeeuw

Vier kustwaarnemingen en 3 in de waterberging, verspreid over hele periode.

Kleine Burgemeester

12 en 14 okt – 1 ad ovv, Castricum aan Zee – M. Res, J. Schagen. Vermoedelijk dezelfde vogel werd rond deze tijd gezien bij Huisduinen en IJmuiden.

Lachmeeuw

13 sep – 1 1kj N, Castricum aan Zee – G. Keijl. Guido zag de vogel kort, voorbijvliegend vlak achter de branding, maar nam de meeste belangrijke kenmerken waar. Deze in het Verenigd Koninkrijk en Ierland geregeld opduikende Amerikaanse meeuwensoort is in Nederland zeer zeldzaam: mits aanvaard door de CDNA is dit pas het vierde geval, en het eerste van een jonge, dus vers uit Amerika gearriveerde vogel.

Reuzenster

24 aug – 1 Z, Infiltratiegebied Castricum – T. van der Meer e.a. Deze vogel was eerder over zee vliegend gezien langs Camperduin en Egmond.

Kleine Alk

22 okt – 1 tp, Noordpier IJmuiden – Rob van Beers

Koekoek

Nog 6 waarnemingen in aug. Op 6 okt vloog een late juveniel langs Castricum aan Zee (R. Oosterlaar, Edwin Kerssens e.a.).

Kerkuil

Acht waarnemingen, zowel uit het duin als de polders/dorpen, en TATA steel.

Oehoe

sept-okt – 2 tp, Bakkum-Noord – J. Vroege, P. Zwitser. “Sinds enkele weken heeft zich een tweede Oehoe - een vrouwtje - gevoegd bij het uit gevangenschap afkomstige mannetje dat al meer dan 2 jaar in Bakkum-Noord aanwezig is.” “Of deze vogel is geringd, is niet duidelijk. Wel is ook zij weinig schuw.” “De vogel is meerdere malen roepend gehoord - een blaffend geluid - en zingt, in tegenstelling tot de man, niet. Zou dit het eerste broedpaar voor Noord-Holland worden?”

Velduil

24 sep – 1 ovv, Infiltratiegebied NHD Castricum – L. Knijnsberg

7 okt – 1 ovv, Noordpier IJmuiden – René Alberts, Jan Wies

Vale Gierzwaluw

25 okt – 1 ovv, Hoefijzermeer – M. Res, H. Boomsma. “Enkele minuten kunnen waarnemen, laag foeragerend. Bruine, zandkleurige vogel. Lichte kop en donkere vlek rond de ogen.” Dit is de derde waarneming van een vermoedelijke Vale Gierzwaluw in onze regio, en op dezelfde datum als de eerste, zes jaar geleden. Er is er echter nog geen een aanvaard door de dwaalgastencoömissie CDNA. Daarvoor zijn in de regel goede foto's nodig.

IJsvogel

84 meldingen in totaal, heel vergelijkbaar met dezelfde periode vorig jaar (87).

Halsbandparkiet

28 aug – 127 ZO, Buitendijkspad, Castricum – H. Schekkerman. 20:24, 3 groepen richting Uitgeest-Noord, waar zich nu kennelijk een slaappleats bevindt.

Kleine Bonte Specht

18 waarnemingen, 8 meer dan in dezelfde periode in 2018. In het voorjaar waren er ook al meer meldingen dan vorig jaar (20 tegen 14).

Draaihals

De doortrek was dit najaar beperkt tot één week tussen 24 aug en 1 sep, met 5 ringvangsten en 5 veldwaarnemingen in het NHD (vinkenbaan, Theo Admiraal, Danny Bregman, M. Res, R. Oosterlaar).

Strandleeuwerik

12 okt – 1 tp, Reggers-Sandervlak, NHD Egmond – Tom Hoveling

29 okt – 1 Z, vinkenbaan

Duinpieper

24 aug – 1 Z, telpost Vogelduin, NHD Bakkum – H. Schekkerman e.a.

24 aug – 1 N, Infiltratiegebied – G. Keijl

27 aug – 1 ovv, Molendijk-Noord, Castricum – Joep de Leeuw

31 aug – 1 Z, telpost Vogelduin – H. Groot, E. Kerssens e.a.

22 sep – 1 Z, telpost Vogelduin en vinkenbaan – H. Schekkerman e.a.

Grote Pieper

Het was een prima najaar voor Grote Piepers met in totaal 23 vogels, waarvan 2 vangsten, tussen 21 sep en 29 okt (gemiddelde in laatste 5 jaar 13). De meeste werden langsvliegend gezien door het buitenduin. De beste dagen waren 21-22 sep (3Z en 5Z, vinkenbaan en Vogelduin) en 5 okt (3Z Vogelduin). Op 29 okt zat 1 ex tp op de duinweitjes van Vennewater, Egmond-Binnen (R. van Bemmelen).

Roodkeelpieper

5 okt – 1 Z, telpost Vogelduin – Deze vogel was gemist door de tellers van de *Euro BirdWatch*, maar bleek achteraf wel op de (continue) geluids-opname te staan.

Siberische Boompieper

Een goed najaar met maar liefst 5 vogels. Over de telpost in het Vogelduin passeerden er op 5, 18 en 20 okt. Alle drie werden in het veld herkend aan de roep, en achteraf bevestigd met het sonagram. Op 7 okt zaten zelfs 2 exx tegelijk kort tp bij de vinkenbaan, reagerend op afgespeeld geluid (Tim van der Meer).

Grote Gele Kwikstaart

De beste trekdagen dit najaar waren 6 okt met 24 exx en 16 okt met 23 exx langs de telpost in het Vogelduin.

Rouwkwikstaart

14 okt – 1 ad tp, parkeerplaats Castricum aan Zee – Hans Stapersma

Pestvogel

31 okt – 1 tp, vinkenbaan – A. Wijker, Q.L. Slings

Noordse Nachtegaal

21 sep – 1 1kj vangst, Vinkenbaan. De 8 eerdere ringvangsten waren in aug-sep en in mei (1x). De enige veldwaarneming in onze regio betrof een zingende vogel langs de Heilooër Zeeweg eind mei 1988.

Zwarte Roodstaart

30 waarnemingen in totaal; 4 in aug, 4 in sep en 22 in okt, waarvan 12 na de 20^e.

Paapje

Ca. 50 waarnemingen van ca. 85 vogels tussen 21 aug en 21 sep; de piek in de doortrek viel tussen 28 en 31 aug. Een late vogel werd op de vinkenbaan gevangen op 7 en 25 okt (en tussendoor nog gezien op de 19^e).

Pestvogel, vinkenbaan, 31 oktober

Foto: Arnold Wijker

Beflijster

31 waarnemingen tussen 5 en 27 okt, bijna allemaal van enkelingen in het duin. Vermeldenswaard is een vrouwtje dat van 24-27 okt foerageerde op bessen in een achtertuin in Castricum (R. van Bemmelen).

Sperwergrasmus

Vangsten op de vinkenbaan op 25 (2 exx), 27-30, 31 aug, en 25 sep.

Cetti's Zanger

Met het eerste (broed?) territorium van afgelopen voorjaar lijkt Cetti's Zanger een vaste bewoner van het infiltratiegebied geworden. Tussen 31 aug en 28 okt werd op 13 dagen zang gehoord, op ten minste twee plekken in het gebied. Het aantal vangsten op de vinkenbaan nam opnieuw toe, met 12 nieuwe en twee al elders geringde vogels, waarvan één afkomstig uit België!

29 okt – 1 tp, ingang Hempolder, Akersloot – Onno Steendam

Snor

Vier vangsten op de vinkenbaan op 16, 21, 22 en 23 aug.

Waterrietzanger

Vangsten op de vinkenbaan op 3 (2 exx), 5, 9 en 18 aug; een vrij mager najaar.

Struikrietzanger

10 sep – 2 geringd, vinkenbaan. De ringbaan is grootleverancier van Struikrietzangers in Nederland, met nu al 21 van het landelijke totaal van ca. 55 gevallen.

Spotvogel

16 aug – 1 vangst, Vinkenbaan

Fluiter

24 aug – 1 vangst, Vinkenbaan.

Bergfluiter

22 aug – 1 vangst, Vinkenbaan. Dit is de eerste 'officiële' waarneming van een Bergfluiter in onze regio. Een eerdere waarschijnlijke, een vinkenbaan-vangst op 14 aug 1990, is de boeken in gegaan als 'Bergfluiter/Balkan-bergfluiter'. Die twee (toen nog als ondersoorten beschouwde) soorten zijn in het najaar alleen met zekerheid te onderscheiden op basis van roep en subtiële verschillen in biometrie. De determinatie van de huidige vogel is inmiddels bevestigd door DNA-analyse van een veertje. Het is daarmee de ca. 50^e Bergfluiter in Nederland.

Bladkoning

Het kon niet altijd crescendo blijven gaan met Bladkoningen, en dit najaar pakte wat magerder uit voor de soort. Er waren 49 vangsten op de vinkenbaan en 27 vogels elders, tegen respectievelijk 116 en 90 in 2018. Hiermee is 2019 echter nog steeds het vijfde najaar ooit en tot 2011 waren aantallen in deze grootteorde nog ongekend. De eerste Bladkoning van het najaar werd geringd op 20 sep en driekwart van de vangsten en waarnemingen viel tussen 2 en 14 okt, gevolgd door aanzienlijk lagere aantallen tot het eind van de maand. Net als vorig jaar was er dus een korte hoofdtrek golf in de eerste twee weken van okt. Opvallend is verder dat bijna een derde van alle veldwaarnemingen niet uit het duin kwam maar uit de dorpen Castricum en Heemskerk.

Bruine Boszanger

De 14e en 15e Bruine Boszangers van de vinkenbaan werden daar geringd op 20 en 23 okt. Er was nog maar één veldwaarneming in onze regio (Vogelduin, 27 okt 2011) maar begin november kwam daar een tweede bij, in Limmen.

Siberische Tjiftjaf

Vangsten op de vinkenbaan op 16 okt (2 exx), 20 (2), 22, 23, 24 en 29 okt.

Goudhaan

Vanaf 16 okt was er enkele dagen sterke trek van Goudhaantjes door het buitenduin. Van struik naar struik vlogen ze zuidwaarts langs en door de zeereep. Op 16 okt passeerden er in 531 langs Blinckers op Castricum aan Zee, op de 18^e 720, op de 19^e 200 (trek gesmoord door regen) en op de 20^e nog 169 langs de telpost in het Vogelduin.

Bonte Vliegenvanger

Vrij opvallende doortrek dit najaar met 36 vinkenbaanvangsten en ca. 40 veldwaarnemingen, voornamelijk tussen 21 aug en 1 sep.

Kuifmees

Acht waarnemingen verspreid over de periode, uit NHD Egmond en Bakkum.

Baardmannetje

Op 5 okt en vanaf 18 okt waren Baardmannetjes aanwezig in infiltratiegebied Castricum. Op de vinkenbaan werden er 15 geringd.

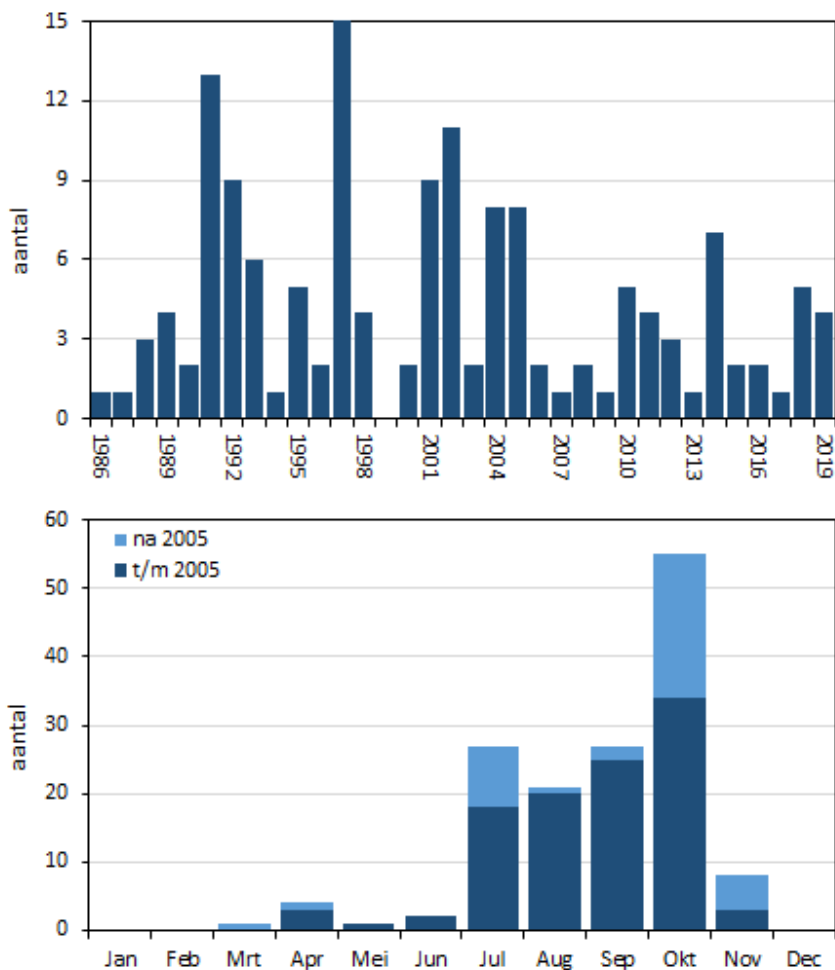
Buidelmezen, vinkenbaan, 23 oktober
De Winterkoning 55 (1)

Foto: Arnold Wijker

Buidelmees

2 okt – 1 tp, Infiltratiegebied NHD Castricum – J. Schagen

23 okt – 2 vangst, vinkenbaan

Boven: Aantallen Buidelmezen per jaar in Midden-Kennemerland vanaf de eerste melding in 1986.

Onder: Seizoenspatroon (per maand) van Buidelmees in 1986-2005 (donker) en in 2006-2019 (licht).

Bron: waarneming.nl en vinkenbaan.

Buidelmees kende in Nederland vanaf midden jaren '80 een snelle opkomst tot ca. 250 broedparen rond 1995, gevolgd door een afname tot een laag stabiel niveau sinds 2005. De jaarlijks in onze regio waargenomen aantallen weerspiegelen die ontwikkeling keurig (zie figuur), zeker als je rekening houdt met het toegenomen aantal vogelaars. In recente jaren worden vooral in het vroege najaar (jul-sep) minder Buidelmezen gezien dan tijdens de *hausse*; vermoedelijk waren dat dus vooral uitzwervende jonge vogels uit Nederland. Dat de aantallen in okt-nov niet of nauwelijks zijn afgenomen kan erop wijzen dat we in die maanden trekkers zien uit verder weg gelegen broedgebieden.

Taigaboomkruiper

22 okt – 1 vangst, vinkenbaan. Dit is pas de vijfde waarneming in de regio, na een eerdere vangst in okt 2005 en veldwaarnemingen in nov 1980, jan 2006 en jan-feb 2016.

Grauwe Klauwier

19 sep – 1 vr/1kj tp TATA steel, Waterweg, Beverwijk – Miklos Szabo

Klapekster

18-21 okt – 1 tp en vangst, vinkenbaan/infiltratiegebied

30-31 okt – 1 tp, Doornvlak – Elly Althuizius, Peter Lechleitner e.a.

Gaai

5 okt – 110 Z, telpost Vogelduin – Hans Kuperus e.a. De uit Midden-Europa afkomstige gaaïeninvasie van dit najaar bereikte 2 weken nadat ZO-Nederland was overspoeld ook de kust.

Roek

29 okt – 1 tp, Vennewater, NHD Egmond – R. van Bemmelen

30 okt – 1 Z, Vogelduin – J. Schagen, H. Boomsma

Barmsijs

Met maar ca. 10 waarnemingen was het een mager najaar voor Barmsijen.

Sijs

Op 5 en 6 okt ongekende zuidwaartse trek met op 5 okt 6130 Z en op 6 okt 5750 Z door het Vogelduin. Ook in de weken erna bleven Sijzen erg talrijk doortrekken.

Noordse Goudvink

23 okt – 1 Z, de Hoge Toren – J. Schagen. De vogel gaf het voor deze noordelijke ondersoort van de Goudvink vrij kenmerkende 'trompetroepje'.

Kruisbek

Aanwezig in (vooral) NHD Bakkum en Egmond gedurende de gehele periode, met in totaal ca. 36 waargenomen vogels in aug, 95 in sep, en 160 in okt.

Dwerggors

16 okt – 1 Z, telpost Vogelduin – recorder H. Groot. In het veld niet opgemerkt, alleen op de tijdens de telling gemaakte continue geluidsopname.

Bosgors

5 okt – 1 Z, telpost Vogelduin – recorder H. Schekkerman. Ook deze werd niet in het veld opgemerkt maar pas bij naluisteren van de geluidsopname. Dit is de 2^e zekere waarneming in onze regio, na een vangst op de vinkenbaan op 9 okt 2017.

Geelgors

30 okt – 1 Z, telpost Vogelduin – H. Boomsma, J. Schagen e.a.

Ortolaan

25 aug – 1 Z, telpost Vogelduin en Vinkenbaan – H. Schekkerman, T. van der Meer e.a. Gezien de timing betroffen deze twee mogelijk dezelfde vogel.

IJsgors

Met 15 meldingen van in totaal 23 overtrekkende vogels in het duin (en bij de Noordpier) was het voor recente begrippen een goed najaar voor IJsgorzen. De eerste werden ook al vroeg gezien, op 21 en 22 sep. De rest volgde vanaf 5 okt.

Sneeuwgorz

Zes waarnemingen met 33 exx in totaal, de eerste op 30 sep (2 tp Zuidernollen, J. Schagen) en 5 okt (2 Z Vogelduin).

Lezingen & Excursies – t/m 1ste kwartaal 2020

Commissie Lezingen & Excursies

Let op: we vertrekken steeds vanaf het parkeerterrein aan de achterzijde van station Castricum (ter hoogte van 'Huis van Hilde').

Advies: 'ad hoc' initiatieven en eventuele wijzigingen worden doorgegeven via onze emailberichten. Zorg er a.u.b. voor dat uw emailadres bekend is bij de VWG-ledenadministratie.

Zondag 12 januari 2020: Halve dag excursie 'Zuidpier van IJmuiden en Kennemermeer'.

Excursieleider: Arend de Jong.

Vertrek achterkant station Castricum: 9:00 uur; tot ca. 14.00 uur.

Let op, flinke wandeling om de pier af te lopen.

Woensdag 15 januari: Lezing met beelden 'Langs de koele kusten van Spitsbergen'.

Spreker: Otte Zijlstra. Zie stukje hieronder.

PWN bezoekerscentrum 'De Hoep', Johannisweg 2, Castricum.

Aanvang: 20:00 uur.

Zaterdag 8 februari: Lezing met beelden 'Roofvogels van Nederland'.

Spreker: Dook Vlugt. Zie stukje hieronder.

PWN bezoekerscentrum 'De Hoep', Johannisweg 2, Castricum.

Aanvang 14:00 uur.

Zondag 16 februari: Dagexcursie 'Zeeland en Zuidhollandse eilanden'.

Excursieleider: Kees Roselaar. We maken ook een pittige wandeling.

Vertrek achterkant station Castricum: 07:15 uur; tot ca. 18:00 uur.

Donderdag 5 maart: Lezing met beelden 'Yucatan, land van Maya's en vogels'.

Spreker: Harm Niesen. Zie stukje hieronder.

PWN bezoekerscentrum De Hoep, Johannisweg 2, Castricum.

Aanvang: 20:00 uur.

Zaterdag 14 maart: ‘Ochtendexcursie ‘Vroege Vogels’, in ons Noord-Hollands Duinreservaat’.

Excursieleider: Huub Huneke.

Vertrek achterkant station Castricum: 08:00 uur; tot ca. 13:00 uur. Let wel, het is een wandelexcursie.

Zondag 5 april: Dagexcursie ‘Naar het oosten, Landgoed Dorth, bij Deventer, (veel Spechtensoorten, Raven) en plekken in de IJsseldelta’.

Excursieleider: Robert Ketelaar. Zie stukje hieronder. Let wel, het is een flinke wandeling over het landgoed! Ook mogelijkheid om te blijven zitten om te vogelen. Neem evt. een stoeltje mee.

Vertrek achterkant station Castricum: 06:00; tot ca.18:00 uur.

Woensdag 15 april: Algemene Ledenvergadering.

Locatie: Dorpshuis ‘De Kern’, Overtoom 15, 1901EW, Castricum. Aanvang 20:00 uur.

Na de pauze: lezing door Roy Slaterus, Michel Klemann en Hans Schekkerman: **‘Een complete broedvogelinventarisatie van het Noord-Hollands Duinreservaat’.**

Noteer ook deze (voorlopige) data alvast in uw agenda:

Za 2 mei   Dagexcursie naar de Biesbosch met Bart Korf.

9 t/m 17 mei   Nationale Vogelweek.

Za 23 mei   Dagexcursie Dwingelderveld met Kees Roselaar.

Zo 14 juni   Excursie in Noord-Holland. Nog in te vullen.

2 tot 4 okt   Weekendexcursie naar Texel.

Uitgebreide enthousiaste samenvatting lezing ‘Langs de koele kusten van Spitsbergen’. Door Otte Zijlstra.

In juni 2019 hebben we eindelijk onze ‘jongensdroom’ in vervulling zien gaan met een reis naar het hoge noorden. De noordelijke streken liggen mij wel: de Varangerfjord in puntje Noorwegen en IJsland tweemaal bezocht getuigen daarvan. Spitsbergen (Svalbard) is andere koek. Gedachtig de reis van de Willem Barentsz (ontdekker van deze eilandengroep) en zijn heldenreis naar Nova Zembla (overwintering in het behouden huis) stond dit gebied hoog op mijn wensenlijstje. Op 7 juni zijn we vertrokken: een zwager, fotomaatje en mijn persoon. Via Oslo rechtstreeks naar Longyearbyen op Spitsbergen, 780 NB! Rond twee uur in de nacht kwamen we aan en onze biologische klok vertelde ons dat het

bedtijd was, maar het visuele zintuig registreerde een zonnetje! Om drie uur aangekomen in onze hotelaccommodatie en toch nog maar even het bed ingedoken. Om negen uur ontbijt en toen kwam ook de gehuurde Toyota landcruiser voorrijden. We hadden deze voor en na de bootreis gehuurd om de omgeving van de nederzetting te verkennen. Het dorp ligt in een voormalig gletsjerdal en in de zomer wonen er 2000 mensen, in de winter ongeveer de helft. In het dorp mag je wel lopen zonder begeleiding, buiten het dorp niet, dan moet er een gewapende gids mee of je moet een geweer huren. In de omgeving van het hotel zagen we wel al de Sneeuwgorse en het Alpensneeuwhoen. Een auto verruimt je actieradius enorm en dient ook als schuiltent voor het wild dat we graag wilden fotograferen. Nu is het gebied in de zomer niet zo groot wat je in de auto kunt afleggen, een kleine 30 km autoweg. In de winter kun je met de sneuwscooter veel verder komen. Maar nu, met de auto, kom je wel op plekjes waar de Franjepoten kunnen zitten, de Koningseider en de Poolvos.

De inheemse Rendieren lopen hier vrij rond. Het is een ondersoort met wat kortere ledematen. Met de auto kun je ook richting vliegveld rijden. Daar is een camping waar de Kleine Jagers al naar je toe komen vliegen als je stopt. Dat is voor een natuurfotograaf wel erg plezierig. Hier zit ook een grote Noordse Stern kolonie die nog niet zo actief waren, maar na onze expeditie cruise wel. In de meertjes bij het vliegveld (paar vluchten per dag) ook een stel IJseenden, druk aan het baltsen. Als we in het dorp Longyearbyen rechtsaf gaan passeren we de hondenkennels. Hier broeden honderden Eidereenden in de buurt, omdat de Poolvossen daar niet komen vanwege de honden. Die kunnen gegrepen worden door een trekhond. We reden door langs de Adventfjord en kwamen bij een meertje dat nog bijna geheel was dichtgevroren. Verderop troffen we twee soorten Franjepoten aan en ik was vooral geïnteresseerd in de Rosse Franjepoot; die had ik nog nooit in zijn zomerpak aangetroffen. Hier ook een broedende Roodkeelduiker. Als je doorrijdt gaat de weg omhoog en kom je uit eindelijk bij een kolenmijn die nog in gebruik is voor de energievoorziening in de nederzetting.

De bootreis duurde een week en we hebben ons geen moment verveld. Met z'n drieën deelden we de hut op het achterdek. Na de eerste nacht werden we morgens al gewekt omdat er een IJsbeer was gesignaleerd. Dus voor het ontbijt werden de zodiacs al te water gelaten en ingeladen met 10 personen zodat we dichtbij de ijsbeer konden komen. We zouden er later nog twee zien. Ook de Walrussen zijn indrukwekkend. De Ivoormeeuw is echt een vogel van hoog arctische gebieden. Hij leeft vaak

in de buurt van IJsberen omdat hij vaak de prooi restjes opruimt en ook wel de fecaliën. Tijdens de boottocht zijn de landschappen adembenemend, en niet te beschrijven, die moet je zien. Wat we ook gezien hebben naast de IJsberen: Walrussen op een ijsbed en een Baardrob. De Ringelrob lag bij zijn ademgat en toen er een IJsbeer in de buurt kwam nam hij het zekere voor het onzekere: wegwezen. In de lange poolwinter is de Ringelrob het hoofdvoedsel voor deze arctische beer. Hij kan ze in hun sneeuwholen op een kilometer afstand ruiken! Dat moet ook wel want om de winter door te komen heeft hij er minimaal vijftig nodig.

Als we het vliegveld voorbijrijden krijgen we aan de linkerkant de puinhellingen waar de Kleine Alk broedt. Ook de Poolvos weet dat en die kan dan daar ook al struinend aan getroffen worden. Ook de Brandgans broedt vaak op de kliffen om predatie zoveel mogelijk te voorkomen. Tijdens de bootreis gingen we regelmatig de zodiacs in en verschillende keren ook aan land. Tijdens deze toendra-tripjes kwamen we ook Paarse Strandlopers tegen in hun mooie toendrakleed. Ook een enkele keer een Bontbekplevier en éénmaal een Steenloper. Op zee is het aantal soorten beperkt op deze breedtegraad, maar de aantallen vaak enorm. Vanaf de boot wel regelmatig de Zwarte Zeekoet en Noordse Stormvogel gezien (vaak de donkere fase). Op de rots kliffen Papegaaaiduikers, Dikbekzeekoet en Grote Burgemeester. Omdat roofvogels hier ontbreken nemen Burgemeesters en Kleine Jagers die taak over. Na de boottocht hebben we nog twee dagen een auto gehuurd. Op het meertje waar voor de cruise nog veel ijs lag, was nu wat meer open water waar we prompt een baltsende Koningseider aantroffen. De Franjepoten konden we met moeite terugvinden. Wel redelijk veel Rendieren en hier en daar Sneeuwgorz. Het seizoen is hier kort, dus na aankomst is het snel handelen. De Kleine Rietgans, die overwintert o.a. in Nederland was hier ook alweer aanwezig op de zuidhellingen om van de eerste rijke toendra vegetatie te genieten. Graag wil ik jullie daar meer over vertellen in woord en beeld op de fotolezing.

Samenvatting lezing 'Roofvogels van Nederland'. Door Dook Vlucht.

Nederland wordt steeds meer een land waar steeds vaker de natuur onder druk staat door activiteiten van de mens. Dat heeft gevolgen voor plant en dier, zo ook voor roofvogels die hier voorkomen. De WRN, werkgroep roofvogels Nederland, volgt de stand van de deze vogels al meer dan 25 jaar. De meeste roofvogels gaan in aantal achteruit, maar er zijn ook positieve ontwikkelingen te melden.

Dook Vlucht, contactpersoon WRN in Noord-Holland, neemt u mee op in een overzicht van een kwarteeuw onderzoek aan dag-roofvogels. Extra

aandacht zal er zijn voor de ontwikkelingen in het duingebied waarbij Castricum in het midden ligt.

Samenvatting lezing 'Yucatan, land van Maya's en vogels'. Door Harm Niesen.

Het grote schiereiland aan de noord-oostkant van Mexico. Beroemd omdat daar 65 miljoen jaar geleden de inslag plaats vond, waardoor de dinosauriërs zijn uitgestorven. Zeer populair bij zon en zee zoekende toeristen. Maar ook een land waar het wemelt van de prachtige (sub) tropische vogelsoorten en overwinterende Noord-Amerikaanse vogelsoorten. Een legendarische soort als de Black and White Warbler is in Yucatan gemakkelijker te zien dan in de USA. Het loont zeer om de tempelcomplexen te bezoeken: op zichzelf al zeer indrukwekkend, maar ook een paradijs voor vogelaars: daar wordt gesproeid en in dit dorstige land komen daar ontelbare vogelsoorten op af. Het overgrote deel van de kust bestaat uit onaangestaste lagunes en mangrovebossen, met hun eigen spectaculaire vogelsoorten.

Samenvatting Dagexcursie 'Naar het oosten', 'Landgoed Dorth, bij Deventer, (veel Spechtensoorten, Raven) en plekken in de IJsseldelta. Door Robert Ketelaar'.

In de omgeving van Deventer vind je oude landgoederen, nieuwe IJsselnatuur en een kletsnatte venige helling. De excursie start op Landgoed Dorth, een waterrijk landgoed in de Achterhoek even ten zuidoosten van Deventer. Statige lanen, speelse waterpartijen, een oud landhuis en struweelrijke graslanden zijn het decor. Dorth herbergt alle spechten: Kleine, Middelste en Grote Bonte, Zwarte en Groene Specht. Elk jaar broedt er een paartje Raaf en de dichtheid aan andere bosvogels is vrij groot.

Vanuit Dorth is het een klein stukje rijden naar de Veenoordkolk bij Deventer. Dit is een recent heringerichte zandwinplas langs de IJssel met veel glooiende oevers waar steltlopers, meeuwen en sterns verblijven. Vervolgens reizen we langs de IJssel naar het noorden. Afhankelijk van waar de vogels zich bevinden bezoeken we bijvoorbeeld de Bolwerksweiden, Ossenwaard, Hengforderwaarden, Roetwaarden, Welsumerwaard. Langs de IJssel hangen de afgelopen jaren twee paartjes zeearend rond (nog geen broedgeval, afgezien van de IJsselmonding).

Afhankelijk van tijd en energie kan op de terugweg een bezoek worden gebracht aan het Wisselse Veen en het daarachter gelegen heidegebied. Hier kunnen Veluwse vogels zoals Raaf, Kruisbek, Boomleeuwerik, Zwarte Specht worden gezien. Maar bovenal is het Wisselse Veen een bijzonder

grondwater gevoed veen op de flanken van de Veluwe. In de afgelopen jaren is het door natuurherstel flink uitgebreid.

Nieuwe (jeugd)leden

Femie de Jager

K.M. Haaier-Duin
Marja Proper, Kees Nooter
H. van Schoor
M. Top
Marion en Bart Pelt-Geerts
Justus Fakkeldij
Bastijn Lodewijks

Beverwijk
Bakkum
Castricum
Haarlem
Castricum
Beverwijk
Beverwijk

WIE, WAT, WAAR IN VOGELWERKGROEP MIDDEN-KENNEMERLAND

De Winterkoning is het verenigingsblad van de Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland. Het verschijnt viermaal per jaar: begin januari, april, juli, en oktober. Uiterste inleverdata voor kopij zijn: 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november. Voor het digitaal versturen van illustraties moet de illustratie in JPG-formaat zijn.

<i>Voorzitter</i>	Hans Stapersma Heereweg 44 1901 ME Castricum	tel. 06-22684313

<i>Secretaris</i>	Arie Dekker C. Huygenstraat 4 1901 JA Bakkum secretariaat@vwgmidden-kennemerland.nl	0251-655817

<i>Penningmeester Vogelwerkgroep</i>	Renie van der Werf Oosterzijweg 6a 1851 PA Heiloo penningmeester@vwgmidden-kennemerland.nl rek.nr. NL67 INGB 0004 4913 69 t.n.v. Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland	072-5337 078

<i>Penningmeester Vinkenbaan</i>	Kees Roselaar roselaar@xs4all.nl rek.nr. NL03 INGB 0004 3806 80 t.n.v. Vogelwerkgroep Midden-Kennemerland	072-5125 423

<i>Bestuursleden</i>	Hans Schekkerman Micha de Heus Piet Admiraal	0251-881405 06-49918837 0251-232603

<i>Ledenadministratie</i>	Femie de Jager – ten Berge Kerkweg 88 1964 JG Heemskerk femiedejager@vwgmidden-kennemerland.nl	0251-831286

contacten

- Milieufederatie	Hans Stapersma	06-22684313
- SVN	Hans Stapersma	06-22684313

WIE, WAT, WAAR IN VOGELWERKGROEP MIDDEN-KENNEMERLAND

<i>Redactie</i>	Martine Kamminga Jan Zweeris Cees op den Velde Hans Stapersma	0251-679171 0251-232914 06-57565812 06-22684313
<i>Redactieadres</i>	Cees op den Velde Meeuwenlaan 31 1935 ER Egmond-Binnen webmaster@vwgmidden-kennemerland.nl	
<i>Website</i>	https://vwgmidden-kennemerland.nl	
<i>Vinkenbaansecretaris</i>	Arnold Wijker	072-5070793
<i>Vinkenbaancoördinator</i>	Richard Reijnders	0251-656089
<i>Commissie Lezingen & Excursies</i>	Renie van der Werf Marian van Leeuwen Ronald Sunnotel excursies.lezingen@vwgmidden-kennemerland.nl	072-5337078 0251-311092 06-10403680
<i>Werkgroep Kerkuilen & Steenuilen</i>	Henk Eenhoorn Oosterweide 69 1902 SG Castricum	0251-654971
<i>Werkgroep Ruimtelijke Ordering, secretaris</i>	Peter Lechleitner	0251-313425
<i>Werkgroep Roofvogels</i>	Henk Levering Henk Schoonenberg Pr. Frederik Hendrikstraat 6 1901 CK Castricum	0251-659540 0251-656825
<i>Werkgroep IJsvogels</i>	Klaas Pelgrim ijsvogelwerkgroep@vwgmidden-kennemerland.nl	06-29098695
<i>Jongeren Werkgroep</i>	Micha de Heus Hans Kuperus	06-49918837 0251-657810
<i>AID (Algemene Inspectie Dienst) Kerkrade</i>		0800-0488

© het copyright van de artikelen, tekeningen en foto's berust bij de auteurs, tekenaars respectievelijk fotografen